

Брой 7 (1914)

Юли 2015

Година LVI, ISSN-0205-0943

Цена 0.80 лв.

Туристическият вестник

www.btsbg.org

Издание на БТС

На 11 юли стартира Третият
Национален туристически поход по
**Европейски маршрут
Е4 – Витоша –
Верила – Рила –
Пирин – Славянка**

На язовир
"Копринка"

XIII национален преглед на туристическите умения и сръчности за ученици за приз

"Кристален еделвайс"

Дарителска кампания на
Българския туристически съюз

Да възстановим заедно хижа „Богдан“

Построена преди 75 години от копривщенските туристи, хижа "Богдан" е най-близкият подслон до Средногорския връх със същото име. Преди 20 години тя изгаря, а това означава, че всички планинари и любители на природата, които минават през района на хижата,

виждат само руини. Затова ние ви призоваваме: **нека съберем 100 000 лв., за да изградим хижата.** Нека продължим традицията, според която от зората на организираното туристическо движение хижите са се строили изцяло с дарения и доброволен труд.

Начините да помогнете и да дарите средства са няколко:

- онлайн - с дебитна карта чрез ePay
- с кредитна карта през PayPal
- в касите на EasyPay

Парични средства може да изпращате и на дарителската сметка на кампанията: Банка ДСК, Клон "Отечество", София IBAN: BG75STSA93000000024154 BIC: STSABG5F

- с доброволен труд
Кампанията се осъществява с помощта на ФПББ по програма "Да постигнем повече", финансирана от фондация "Америка за България".

От 19 до 21 юни 2015 година се проведе XIII национален преглед на туристическите умения и сръчности за учащите се за приз "Кристален еделвайс" на язовир "Копринка". Той се организира от БТС с подкрепата

на община Казанлък и домакинството на ТД "Орлово гнездо" - гр. Казанлък.

Празникът се посвещава на 120 години от началото на организирания туризъм в България. Петък е.

Организаторите подготвят терена за палатъчния лагер. Украсата е готова. След обяда започват да пристигат отборите от училищата и туристическите дружества в страната.

На стр. 11, 12, 13

Посетете новия обект в 100-те национални туристически обекта

Поморийско езеро и Поморийски информационен център

на стр. 21

120 години организирано
туристическо движение
през темата за
хижестроителството

на стр. 14-15

150 години от първото
изкачване на връх Матерхорн

Крайт на
"златното
време" в
Алпите -
началото
на
спортния
алпинизъм

на стр. 18

СПОРТ

ТОТО

Туристически поход „По стъпките на Георги Бенковски“

Под егидата на БТС от 22 до 25 май 2015 г. ТД „Старопланински турист“ - гр. Етрополе проведе туристически поход „По стъпките на Георги Бенковски“ с маршрут м. Оборище – вр. Лисец – с. Петрич – с. Мирково – вр. Баба – х. Стражата – с. Ямна – с. Черни Вит – с. Дивчово – м. Костина /с. Рибарица/. Походът бе посветен на 139-годишнината от Априлското въстание, 139 години от гибелта на Георги Бенковски и 120-годиш-

ната на организирания туризъм в България. В него участваха 11 туристи от гр.Етрополе. По време на похода те преминаха по последния път на Хвърковатата чета, поклониха се пред подвига и саможертвата на героите от Април 1876 г., обходиха паметните исторически места и природни забележителности на част от Средна гора и Стара планина.

По този маршрут е проведен походът,посветен на 100-годишнината от

Априлското въстание през 1976 год. От 1984 г. той става ежегоден, утвърден и организиран по маршрута от туристическите дружества на гр. Етрополе, гр. Панагюрище, гр. Пирдоп и гр. Тетевен. В годините те се редуваха като домакини – организатори на похода. Но след като БФТ пое инициативата за провеждането на похода, маршрутът бе изменен, използва се много транспорт за сметка на пешеходното придвижване. По

тази причина туристите на гр. Етрополе проведоха този поход, с цел да се върне традицията отпреди 31 години. Призоваваме туристите от дружествата в гр. Панагюрище, гр. Пирдоп и гр. Тетевен да се включат активно в организирането и провеждането на традиционния поход по първоначалния, истински маршрут.

Цанко Нинов
секретар на
ТД „Старопланински турист“ – гр. Етрополе

Черешово топче пробуди лесовете край хайдушкото сборище

ИНИЦИАТИВАТА Е ПО ПОВОД ОТБЕЛЯЗВАНЕТО НА 115 ГОДИНИ ОТ УЧРЕЖДЯНЕТО НА ТД „АЛЕКО-1900“

Загърлена в подножието на връх „Дебела глава“ /690 м н.в./, намираща се в най-източните склонове на Източна /Сърнена/ гора, поляната в местността Хайдушкото сборище се преобрази чрез усилията на ентузиастични от новозагорските дружества ТД „Алеко – 1900“ с председател Огнян Ненов и Регионален клуб „Традиция“ с председател Иван Стоянов. На помощ в почистването се притекоха и членове на ТД „Сърнена гора-1902“ - Стара Загора. Някога по пътя, криволичещ през мест-

ността от с. Крива круша до с. Долно Паничерево, е бил най-краткият маршрут за преминаване на тази част от планината. Покритата ѝ с вековни дървета снага била чудесно убежище за хайдутите и бунтовници. Паметна плоча, поставена през 1963 г., изрежда имената на мнозина, дръзнали да се изправят срещу османската власт. Сред тях са имената на кривокрушенците Генчо Сивов, Бойкин Генчо и хайдут Стойко, както и на славните хайдушки войводи Димитър Калъчлията, Пею Буюклията, Филип Тотю, Панайот Хитов и Гълъб войвода. Народната памет помни, че Филип Тотю прекарал две зими в Крива круша, като докарал торби със злато, събрано

от близките села Загорци и Стоил войвода, с които купили оръжие и муниципи.

Възстановяване на буквите на паметната плоча, почистване и обновяване на чешмата, градена през 1966 г. от местния учител и родолюбец даскал Митю, прочитване на района от превзелите го храсталаци, за да се открие красотата на местността, са част от нещата, които направиха членовете на новозагорските дружества. Обновена и допълнена бе и маркировката на маршрута, чертаещ екопътеката: с. Крива Круша-м. Хайдушко сборище-вр. Дебела глава-м. Русева нива-с. Крива круша. В късния следобед пушечните гърмежи на черешовото топче дадоха начало на традиционната за Регионален клуб „Традиция“ възстановка.

Идеята на организаторите е да се подновят и надписите на паметната плоча на връх Дебела глава, поставена във връзка със 100 години от Освобождението на България, тъй като по този път са минали войните на генерал Гурко при зимното освобождаване на Нова Загора през 1878 г. В района на местността Русева нива има скални пещери, използвани за убежище от хайдутите. В близост е и тракийско светилище на повече от 2000 години. Към всичко това може да се прибавят невероятната панорамна гледка към язовир „Жребчево“ и Стара планина и 20-минутният преход до една от най-дългите и пълноводни реки в България, Тунджа, която в тази си част прави живописна извивка сред вековни дървета. Близостта на района до прочутата Карановска могила може да го превърне в място за приятна туристическа разходка, прогнозира от ТД „Алеко-1900“ – Нова Загора.

Дарина Костадинова

Пешеходен туризъм по маршрут „Ком – Емине“

В края на 2014 година, когато се изготвяше Календарният план за 2015 година се разрази сериозна дискусия относно организирането на пешеходен туризъм по маршрут „Ком-Емине“. Той минава по билото на Стара планина най-дългата планинска верига в България. Маршрутът е с дължина около 700 км. Управителният съвет осъзна, че най-добре е осъществяването му да започне етапно.

И така в средата на месец юни,макар и малка на брой, групата потегли.На отиване, въпреки дъждовното време, посетихме Развлекателен парк „Леденика“ и пещерата, която е в списъка на 100-те НТО. Идвалите по-отдавна тук се убедиха, че промяната е голяма. Най-вече за радост на децата.Понеже трябваше да пренощуваме на хижа „Петрохан“ при известния в туристическите среди хижар - Фидос Искренов с нетърпение очаквахме първата среща с него.

Макар и за малко време, успяхме да извървим разстоянието от връх „Ком“ до с.Лакатник. Сериозни трудности изпитахме от хижа „Петрохан“ до хижа „Пробойница“. Времето освен,че беше хладно,беше и много мъгливо.На връщане посетихме манастира„Седемте престола“.В близко време започваме от Лакатник.

Гален Тупев
председател на ТД „Еделвайс“ - гр.Лозница

С признателност към първосъздателите

На 16 юни 1902 година група от 44 шуменски туристи поставят началото на организирания туризъм в лесопарка „Къшкочеве“ и по повод 113-ата годишнина се състоя възпоменателно тържество. Признателното поколение се събра пред паметната плоча, на която бяха положени венци и цветя, а Ангел Филипов, председател на сегашното туристическо дружество „Мадарски конник“, направи кратко експозе за ония първи години. „Първоначалното име на дружеството е било „Висока поляна“, като за председател е бил избран Иван Кравков, учител в града. Всъщност обаче първите туристически походи са били организиранни още от 1857 година, когато в Шумен е работил като учител Сава Доброплодни, който е повел групи до старата българска престолнина Велики Преслав, като се е

Туристите от дружество „Мадарски конник“ в Шумен пред паметната плоча, където е създадено първото дружество в града, носещо името „Висока поляна“.

включил в туристическата дейност и Васил Друмев“, разказа Ангел Филипов.

По-нататък са се сменяли имената на туристическото дружество,както и председателите, които са го оглавявали. Особено активна

е била дейността на Кирил Аврамов, който участва като секретар в строежа на хижата в Природния парк „Шуменско плато“, която много години шуменци посещаваша с голям интерес, защото панорамата от високото към

града беше чудесна. Като започнаха археологически разкопки, тя остана база на „Шуменската крепост“, която е възстановена и представлява обект за посещения на туристите. Дълго време след Девети септем-

ври 1944 година председател на туристическото дружество „Мадарски конник“ е бил военният офицер Илия Селвестриев от Пловдив, който е завършил образованието си в Петербург. А на 22 ноември 1957 година се провежда учредителното събрание на днешното дружество „Мадарски конник“, което развива активна дейност и привлича в редиците си млади и стари, които организират всяка година много походи в планините и излети в околностите на Шумен.

В самия празничен ден по няколко маршрута на Природния парк „Шуменско плато“ преминаха групите от седемте клуба за пешеходен туризъм и от ветераните туристи, които се събраха в туристическата база. Там

се проведе импровизирано тържество, където стана и отчитането на дейността и бяха наградени дългогодишни ветерани туристи с техния принос към туристическото движение в града. Председателят на клуба на ветераните туристи Върбан Върбев сподели, че най-редовни в проявите са хората от третата възраст, тъй като туризмът носи преди всичко здраве и весел дух, защото отидохт сред природата е пълноценен. Сред ветераните туристи най-старият е 91-годишния Добри Калфов, който със съпругата си 80-годишната Добринка е най-редовен в излетите в шуменските гори. Веселието продължи дълго край туристическия огън.

Георги Ников

От 16 до 18 юни във Видин се състоя среща на туристи ветерани от цялата страна. Гостите бяха 153 души от 34 клуба. Такова количество хора стресира най-неочаквано тези, за които това не би трябвало да има никакво значение. Служителите на БДЖ явно отдавна са забравили с каква цел локомотивът тегли след себе си 2-3 вагона. Особено на връщане, в един обикновен четвъртък за влака за София в 12 ч 5 мин на гарата се изсипват една сюрсия хора, които поради ремонти по трасето трябва да бъдат превозени на 21 км от гарата до влака. Горките дребни бусчета (и горките пътници - валееше силно) направиха това на три или даже на четири пъти.

Посрещачите ни, домакините на тази среща, обаче не се паникьосаха от броя на гостите, спокойно, без суетене ни настанаха в три хотела и едно общежитие. След почивка по план ни се предлагаше да отидем в Младежкия дом на концерт от 16 ч. Не знаехме що за концерт ще е това. Но още като се появи на сцената водещата Янка Маринова (от ръководството на клуба домакин) и даде думата на Веселин Габерски, председател на клуба, стана ясно, че този концерт е специално само за участниците в срещата. След него бяхме приветствани и от Областния управител, който е спонсорира събитието. И започна един концерт... Един след друг на сцената се появиха Ансамбълът за народни песни и танци в град Видин, народният певец Иван Вълчев, бивш солист в ансамбъла за народни песни и танци в гр. Плевен, Любен Захариев, който има записани 22 изпълнения в радио в София, Илия Митов – бас № 1 в областта и член на клуба домакин. Всичките тези изпълнения доставиха на публиката голямо удоволствие и тя ги награди с продължителни ръкопляскания и възгласи "браво". Следващите изпълнения бяха на инж. Любомир Тодоров и д-р Кирил Василев. Когато д-р Василев запя "Камини", после руски романси, включително и "Очи черни" по желание на публиката, песен на Висоцки и т.н., публиката изпадна на-

Във Видин: Споделена емоция

право в еуфория и запя с него. Той приключи изпълнението си, съпроводен от възторжените възгласи на публиката, не защото изчерпа репертоара си, а защото определеното за концерта време свършваше. Чухме само още изпълнението на известния между туристите ветерани под името "Братя Аргирови" дует на Веселин Габерски и Стефан Янакиев. Този концерт беше толкова хубав, че нищо друго да не се предвиждаше в тази среща, пак можеше да се каже "Браво, чудесна среща беше!". Най-вероятно ще остане ненадминато постижение. А кой знае, може да започне надпревара. Дано!

От концерта ни отведоха с автобуси извън града в ресторант с огромна зала. След "Многая лета" в изпълнение на бас №1 в областта започна вечерята. Дискотека, диджей професионалист и най-вече 200 засмени лица, много от които на приятели!

На сутринта още в 7 часа 180 души потеглихме в 4 автобуса. Пресяхоме моста, свързващ Видин с Калафат, и ето ни в Румъния. Не спряхме в Калафат. Отпавихме се на северо-запад. По пътя Янка Маринова, Веселин Габерски и някои от гостите пяха. Беше приятно. Минавахме през малки селца, добре поддържани, чисти, но без цветя по дворовете. Дали живеят по-добре от нас, не знаем. Но се вижда, че пътищата са чисти и без дупки и кръпки по асфалта. Стигнахме в окръжния град с над 100 хиляди жители Дробета - Турно Северин. Името Дробета е старото име на града от времето на даките, а Турно Северин е на името на император Септимий Север, на който е бил наречен

градът през III в. - Северус Турн. Този град е известен и като град на розите. За двата отпуснати ни часа разгледахме центъра. Има един много интересен шадраван. Освен дето променя струите вода, за да създава различни фигури, този променя положението и на тръбичките, от които излизат струите вода. Но най-интересен ни се видя един паметник, на който са изобразени един до друг римски воин и съвременен войник, с което вероятно се подчертава връзката между Римската империя и съвременна Румъния. Румънските историци твърдят, че техният етнос е възникнал от смесването на даките с римските колонисти. Почти няма данни кога и къде се е случило това, освен съвременния румънски език, който несъмнено е от групата на романските езици. Но това не е доказателство. Нашият език е славянски, но изследвани-

ята сочат, че само 14% от съвременните българи са славяни. Между другото до средата на XVIII в Румъния се е използвал като официален език старобългарският, а кирилицата - и до средата на XIX в. Речниковият състав на съвременния румънски език съдържа около 90% елементи от латинския език. Но преди създаването на държавата Румъния през 1861 г. латинската лексика в писмения език е едва 20%, нещо обикновено за всички европейски езици, а останалите 80% са думи, заемки или производни преди всичко от български, по-малко новогръцки, унгарски, турски или албански.

Тръгнахме към "Железни врата". Така се нарича проломът на Дунав в Южните Карпати. Той е дълъг 109 км и е най-голям в Европа. Преди да бъде построено хидросъоръжението за преминаване на кораби, това е

право се поболя, толкова искаше всички да останат доволни. Благодарение на ограничаването на престоя до 1 час успяхме да се върнем във Видин навреме за вечерята.

На третия ден ние решихме да отидем до крепостта "Баба Вида", защото Видин е старопрестолена наш град и в нея е живял Иван Страцимир, цар на Видинското царство. Смята се, че тя е единствената напълно запазена крепост в България. Строена е през X в. на мястото на древноримски наблюдателен пост. Във византийските хроники е отбелязано, че тази крепост е издържала 8-месечна обсада на войските на император Василий II. Най-голямо разширение крепостта е претърпяла по време на Иван Страцимир. Почти в този си вид тя е достигнала до наши дни. Едно място за размисъл на всеки българин.

Обикновено при такива срещи има някакви пропуски в организацията. Но не и при тази среща. Организацията беше безупречна! Трябва да си признаем, че на толкова мащабно и толкова прекрасно събитие не сме присъствали. Видинчани вдигнаха толкова високо летвата, че тя не се вижда. Ако някой Клуб реши да я надскочи, ще трябва с хеликоптер да търси къде точно се намира тя! Благодарим ви, мили приятели от КТВ "Белият Дунав" във Видин, особено на Веселин Габерски и Янка Маринова! Бяхте безупречни домакини! До нови срещи!

Текст и снимка
Донка Янева

Туристи ветерани от Шумен посетиха Плиска

Туристи ветерани от дружество "Мадарски конник" - Шумен с председател Върбан Върбев посетиха първата българска столица Плиска и гордостта на областта - Мадарският конник, по повод 1150 години от покръстването на българите. Съчетавайки полезното с приятното, групата обогати още познанията си.

В Плиска бяха изумени от "Двора на кирилицата", открит на 2 май т.г. Там по уникален начин са подредени буквите-скулптури на нашата кирилица. Изработени са от вулканичен туф в Армения. Дворът и принадлежащият към него комплекс с хотел и ресторант е дарение на града от известния арменски бизнесмен - четиридесет и четири годишният Карен Алексанян, който е от двадесет години в Шумен. Идеята се поражда при едно негово посещение в Ошаган град в Армения.

Там, в двора на църквата, са изложени арменските букви.

"Двора на кирилицата" се намира в западния край на града по пътя за село Върбяне. Буквите са подредени разбъркано. Влизайки, още от порта-

та, посетителят вижда срещу себе си: ПЛИСКА, изписано с красиво изработените букви. В западния му край е издигнат дванадесетметров кръст, символ на християнството, а в подножието му е прекрасният паметник на двамата братя Св. св. Кирил и Методий с височина 3.5 м. На срещуположния край е скулптурата на цар Борис I - покръстител на българите. Скулптурите са дело на Бахчет Данаджъ. В двора има изграден параклис и художествена галерия-крипта. Експозицията е постоянна и картините пресъздават моменти от покръстването и разпространението на словото от учениците на братята. Дело са на Иван Узунов, Михаила Михайлова и Валентин Голешев.

Групата разгледа и музея в старините. Там са изложени предмети и артефакти от разкопките в старата столица. По на север е и Голямата базилика,

религиозно-дворцов комплекс, включващ базилика, архиепископски дворец и манастир, също обект на посещението.

Приятна изненада за туристите бе поканата от водача на групата Иван Цонев, заместник-председател по походната част на ветераните да гостуват в дома му. След тази кратка почивка групата се отправи към националната забележителност - Мадарският конник. Тук, разположени в обновената хижа на БТС, излетниците отседнаха на приятен обед и размисли.

Неусетно мина денят. Обогатени с нови познания, съчетали полезното (видяното) и приятното (излет в природата), шуменските туристи-ветерани се завърнаха в домовете си, обещавайки си нови подобни изяви.

Текст и снимка:
Онник Ханесян, турист ветеран

Незабравимо търновско присъствие във „Верея`2015“

Още незагълхнали спомените от Националния международен туристически поход "По пътя на Ботевата чета", четирима търновци: двама възпитаници на ПГЕ "А.С. Попов": десетокласникът Георги Красимиров Величков (второ участие), и настоящата студентка по математика и информатика във ВТУ Мария Джурова (пето участие), заедно с учителката Снежанка Димитрова (единадесето участие), и единадесетокласникът от ЕГ "Д-р Асен. Златаров" Георги Петров, се включиха в XVI Републикански нощен туристически поход "Верея`2015" от м. Предела до вр. Шипка в Стара планина на 13 и 14 юни.

В похода участваха 65 туристи от 12 града: 21 от Стара Загора, от Пазарджик, Казанлък, Велико Търново, Пловдив, Ямбол, София, Бургас, Димитровград, Сливен, Русе, Нова Загора, Овчарица – ТЕЦ 2 на Марица Изток. Поради контузия Ради Милев от Казанлък тази година не тича, но имаше достоен последовател – съгражданинът му Росен Ален Русев бе най-рано пристигналият. Той взе цялото разстояние за 5 часа 44 минути и 20 секунди. Най-възрастният участник отново бе Коста Янков на 73 години от Клуб маратон "Б-4" - гр. Българово (Бургас), който получи като награда оптична щека с пожелание да не се отказва от туристическите изяви. Най-малкият участник за четвърта поредна година е от В. Търново – Георги Величков. През 2010 година това бе Мария Джурова, която тогава за показаната издръжливост бе награден с палатка тип "Иглу". През 2013 г. – Владислав Спасов, награден с туристически газов котлон. През 2014 година - Георги Величков, награден също с туристически газов

котлон. А тази година Величков получи компас. "Ако с един друг турист не бяхме се губили 2 пъти, щяхме с адаша да пристигнем не 7 и 8, а още по-напред в първата десетка. Но догодина ще бъдем веднага след първия – вече знам пътя и мога и сам да го измина!" – сподели Георги. Най-младата жена бе нашата Мария Джурова, но организаторите тази година за нея, както и за най-възрастната жена, не бяха предвидили награди. За най-многобройна група също нямаше за награда купа.

С автобус от Ст. Загора основната група пристигна в 18:45. Ние, търновци, бяхме топло посрещнати от пристигналите. Тук бяха наши колеги туристи и туристически маратонци, с които сме били неведнъж и два през последните години. В похода имаше няколко туристи, които бяха направили около десетина участия само във "Верея". От приятелите ни от похода "По пътя на Ботевата чета" от Стара Загора имаше само един, който дълго вървя с нас. След задължителната регистрация, внесената такса, техническата характеристика на маршрута, полезните указания и неизменната групов снимка, в 20:00 часа бе даден стартът на похода.

По време на регистрацията ръководителите на проявата ни помолиха да помогнем на туристическия маратонец от Бургас Коста Янков да измине цялото трасе поради факта, че има здравословен проблем. След като бягащите по трасето се отделиха от основната група, нашите двама младежи ги последваха, а ние с Мария Джурова останавме с Янков. Въпреки това наложихме много бързо темпо и на първия подкрепителен пункт в х. "Кръстец" пристигнахме с почти час по-бързо в

сравнение с предходни години. С нас вървяха походници от Стара Загора и ни помагаша в тази нелепа задача. На моменти имаха търпението да ни изчакват и когато други ни изпреварваха, те оставаха с нас, за което им благодарим. За повдигане на духа нашата група пъ маршови, възрожденски и популярни български песни, а походниците край нас дори си спряха музикалното озвучение и ни пригласяха. Неприятният шум от велогенераторите не можа да ни спре. А небето бе невероятно – ясно, безлунно, обсипано с безброй мамещи звезди. Как да не запеееш! И километрите неусетно бяха изминати. Нашата малка група не се заблуди никъде. Имаше младежи, които на два пъти ни изпреварваха по трасето, но се оказваше, че в разсеяността си пропускаха белите парцалени лентички от маркировката. Добре, че бе нашата песен и гласовитите напътствия на Коста Янков.

Както бе по наредба, в 8 часа на Шипка походът бе закрит и на търновската група връчиха на всеки традиционната тениска и грамота за спомен. След направените снимки автобусът на старозагорци отпътува за Бузлуджа, където край "пламъците" за тях щеше да продължи награждаването.

Нашите походници на стоп се придвижиха до гр. Габрово и от там с автобус в 11:10 вече бяха във Велико Търново. Те изказват своите благодарности на организаторите от ТД "Сърнена гора" – Стара Загора, и в частност на ръководството на похода, за перфектната организация по подготовката, маркировката, почистването на трасето и провеждането на похода.

Снежанка Димитрова,
планински водач, старши учител

За втора година воден поход по река Струма

От 25 до 28 юни за втора поредна година се проведе воден поход по река Струма, организиран от клуб по воден туризъм "Струма 2012" към туристическо дружество "Осогово". Целта на организаторите е да популяризират горното течение на река Струма и нейното поречие. Освен че получиха силна доза адреналин от бурните води на реката, участниците имаха възможността да се насладят на красотите на Земенския пролом, величествения водопад Скавица и каньона Шевава. Да не забравим и гостоприемството на организаторите, които се погрижиха да поддържат доброто настроение. Дните приключваха край огнището в базовия лагер при село Раждавица, където

всеки споделяше впечатленията и емоциите, събирани през деня. Със сигурност може да твърдим, че участниците, дошли от другия край на България, съжаляват единствено за това, че трябваше да отпътуват обратно. "Надяваме се следващата година да ни посетят отново и да доведат нови участници, които да открият и оценят очарованието на горното течение на река Струма" – споделиха представителите на водния клуб.

ТД "Осогово" - гр.Кюстендил

„Траянови врата“ – мост от миналото към бъдещето

В рамките на проекта "Развитие на културното наследство на община Костенец, чрез възстановяване и популяризиране на крепостта при "Траянови врата" в реставрираната крепост "Стенос", бе направена възстановка на живота и бита, приготвянето на храна и най-вече бе презсъздадена атрактивна средновековна битка пред погледите на стотици зрители. Кметът на община Костенец Радостин Радев, след като поздрави своите съграждани и гостите на това събитие, благодари за масовото посещение и изрази радостта си, че крепостта "Траянови врата" отново оживява за днешните и бъдещите поколения. Възстановката на събитията от 17 август 986 година,

когато Самуиловите войски радбиват византийските нашественици на император Василий II в прохода Траянови врата, бе дело на членовете от клуб "IV скитски легион" от Добрич с ръководител Радостин Колчев. В продължение на един час зрители имаха възможността да наблюдават военни маневри и импровизирана битка на майсторите на меч – двубой между прабългарски и византийски войни. Проектът по възстановяването на крепостта "Траянови врата" е по Оперативна програма "Регионално развитие" на Европейския съюз и е на обща стойност над 3 милиона и 700 хиляди лева. Преди тази проява в голямата зала на общинската

администрация се проведе двудневен семинар на тема "Траянови врата – вход към миналото", който се проведе също в рамките на проекта. След приветствието на кмета на община Костенец Радостин Радев, участниците в семинара бяха поздравени от ученици от Средното общообразователно училище "Св.Климент Охридски". Лекция на тема: "Културното наследство - обща ценност на хората, която трябва да се съхранява и предава на следващите поколения" изнесе доц. д-р Бони Петрунова – заместник - министър на културата. За "Проходът Траянови врата" и българската история" говори доц. д-р Георги Николов от Софийския универси-

тет "Св. Климент Охридски". Археологическите си наблюдения по време на изпълнение на консервационно-реставрационните работи по проект "Развитие на културното наследство на община Костенец чрез възстановяване и популяризиране на крепостта при "Траянови врата" сподели с участниците в семинара Жарин Величков – археолог, експерт в Националния институт за опазване на недвижимо културно наследство. Прожектиран бе документален филм за цар Самуил, проведена бе и дискусия с участниците в семинара. Посетена бе и крепостта "Стенос" при прохода "Траянови врата".

Любомир Кузев

Туристи от Кресна на връх Руй

По случай 15 години от учредяването на ТД "Синаница 2000" - гр.Кресна, група от 11 туристи изкачихме връх Руй в община Трън, на границата с Република Сърбия. Походът бе заплануван отдавна в програмата на дружеството за 2015 г. Пристигнахме в гр. Трън след 3 часа автопоход. Снимахме се за спомен в центъра на китното градче и се отправихме за хижа "Руй".

Върхът атакувахме в 11 часа и за около 1 час и 30 минути последните туристи от групата се изкачиха на върха. Върволицата туристи от Сърбия към върха беше по-дълга и продължи 2 часа. Всички се снимахме на върха с развети знамена за спомен.

След тричасова почивка и обяд на върха към 15.30 часа се отправихме в колона надолу към хижа. Всички участници останаха доволни от похода въпреки доста "анонимната" среща със сръбските туристи на върха, вина за което имат, разбира се, организаторите на проявата.

Петър Галчев
председател на УС на ТД "Синаница"

Войни, убийства, предателства - откакто свят светува. Не остава по-назад и българската нация. Едни тръгват да се бият за освобождаването на България, а други отиват да ги предадат. Такива случаи, за съжаление, има много. Един от тях е убийството на най-младия Ботев четник Александър Чендов - на петнайсет и половина години. Той е родом от с.Аладаглиш /днес с.Гергевец, обл.Сливенска/. Изморен от дългия преход от Дунава до Балкана - гладен, наранен,

все още дете, той не може да следва останалите четници, затова те решават да го оставят на сигурно място, за да възстанови силите си и да остане поне той жив - и да помни, и да пише за поколенията. Оставят го в Ржана планина в местността Брезовица. Няколко дена е хранен от един овчар и в един момент същият този овчар води запитиетата да го заловят. Четникът вижда тази опасност и бяга. Няколко дена пребивава в една кошара, после го препращат в

друга кошара, където двама овчари го гледат заедно с животните. Но по-младият овчар, мислейки, че четникът има пари, го убива, за да ги вземе. Трябвало е да го скрие някъде. Занася тялото на близката Люцка поляна, където е т.нар. Зелени камък. Там хората си поставят листниковиците. Той поставя тялото на четника върху тях и го запалва. Така завършва краткият живот на най-младия участник в Ботевата чета - Александър Чендов. Днес ние

се прекланяме пред неговата памет. Благодарение на упорития труд на една голяма патриотка от с. Осенов лак на лобното място на четника на Люцка поляна е построен паметник. Наскоро бе прокаран и водопровод и изградена чешма. Тя е построена от Красимир и х.Петър, а водопроводът е прокаран от Живко, Митко, Румен, Валентин, Цветко, Кръстьо и Радо-слав. И всичко това с голямото съдействие на Невена Тодорова - кмет на селото, и на Ивана Войнова.

Знаци на признателност към най-младия Ботев четник Александър Чендов

- Госпожо Войнова, откога се занимавате с тази дейност?

- Къщата на баба ми беше до манастира "7-те престола". Тя беше много оправна жена. Докато бях малка, тя ми разказваше за монасите, които са посечени в манастира, и че трябва да се направи на това място паметен знак. Дядо ми пушеше с лулата и след монолога на баба

ми добавяше: "Ама не забравяйте и момчето". А аз си казвам: "Ще го направя, та каквото ще да става".

- Кога е построен паметникът на четника?

- Преди пет години.

- Как открихте мястото? Помогна ли ви някой?

- Кметството помогна за прекарването на камъка и плочата. Момчето е изго-

рено на Зелени камък.

- Как се решихте да поемете това дело?

- След толкова приказки на баба и дядо и със съдействието на Райко Митрев щеше да е престъпление, ако не бях направила нещо. Никой няма да ни се сърди за закъснялата почит, важното е, че направихме паметника. Редно е да споменем още едно име - това

на Пейо. След изгарянето на четника той взема костите, измива ги със светена вода и ги погребва. Всеки ден минава през манастира, взима светена вода, прелива гроба и слага свежи цветя.

- Как реагират наследниците на убиеца?

- Различно. Едни реагират остро срещу направеното, а другите се присъединяват към нас.

- Сега доведохте вода до този паметник, кой ви помогна?

- Освен кметицата ни помогнаха Живко, Митко, Румен, Красимир, Петър, Валентин, Цветко, Кръстьо, Радослав.

- Има ли други паметници, които сте направили?

- Да. Има една плоча на къщата на Гацо Манчов, където са преспали

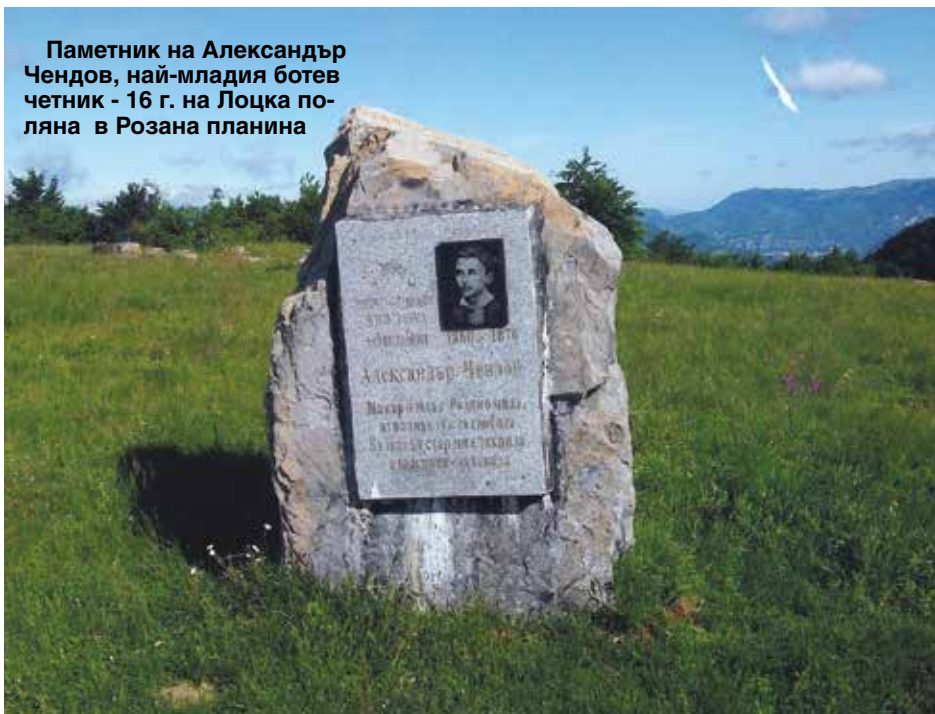
няколко дена четата на Панайот Хитов и знаменосецът Васил Левски, а другата е в манастира "7-те престола" в памет на посечените монаси.

- Коя ще бъде следващата стъпка?

- Трябва да поставим паметна плоча и на Райчин - комитата от Брезов дол.

- Желая ви успех.

Инж. Петър Вутов

Паметник на Александър Чендов, най-младия ботев четник - 16 г. на Люцка поляна в Розана планина

ТД „Добруджанец“ участва в поредица мероприятия

По покана на ТД „Добротица“ - гр. Добрич на 6 юли част от членовете на ТД „Добруджанец“, гр. Г. Тошево участвахме в 13-я традиционен поход на туристите от Североизточна България „Добруджа и морето“. Походът, в който участваха 230 туристи, бе проведен от м. Болата /н. Калиакра/ до муфоновото стопанство. Бяха посетени м. Дълбока и м. Зеленка. Вечерта на базата на бившето АПК Добрич се проведе приятелска вечеря с много танци, хумор, игри и запознанства. Председателят на ТД „Добротица“ Неделчо

Василев връчи на всички участници дружелюбна грамота „Добруджа и морето“. На 12 и 13 юли съвместно с клуб „Млад турист“ от ОУ „Хр. Смирненски“ участвахме в туристическа познавателно-екскурзия до обекти в областите Търговище и В. Търново. Установихме се на х. „Младост“ над м. Боаза край гр. Търговище. На следващия ден направихме поход до Еменското ждрело, където се насладихме на прохладата на водо-

пада и пещерата. Посетихме и Хотнишките водопади – уникални със своята красота. След кратък отдих потеглихме за В. Търново, където се изкачихме до Царевец. На следващия ден разгледахме разкопките на крепостта „Мисионис“, която се намира на 1 час пеша под х. „Младост“. Удовлетворени се прибрахме в родния край.

Димо Димов
председател на
ТД „Добруджанец“ -
Генерал Тошево

Търновци изминаха 70 км в памет на Кан Крум

Навършиха се 1201 години от смъртта на великия български военачалник и законотворец, страшния за враговете на българския народ Кан Крум. За 12-та поредна година инж. Коста Янков от Бургас, председател на Клуба по туристически маратон „Б-4“ - Българово, организира и проведе в Бургаски регион Туристически маратон, посветен на Кан Крум. Маршрутът бе съкратен от 120 на 70 км от Созопол до Несебър и бе изминат от участниците за 18 часа.

От 2004 г. започва участието и на представители на нашия град в нетрадиционното отбелязване на това събитие. И тази година шестима от ТК „Незабравка“ при Общински комитет „Васил Левски“ в града, организирани и водени от учителката от ПГЕ „А.С. Попов“ Снежанка Димитрова, участваха в станалия традиционен туристически маратон. Десетокласничката Елена Николова в ЕГ „Асен Златаров“ бе

най-младият участник, а маратонецът Коста Янков - най-възрастният. Участието на нашите туристически маратонци за втора поредна година бе финансово подпомогнато от Стоянка Стоянова, едноличен търговец.

Туристически маратон „Кан Крум 2015“ бе по маршрут: Созопол, Бургас, Сарафово, Поморие, Ахелой, Несебър - финал до входа на стария град. По време на маратона организаторите бяха подсилили 5 подкрепителни пункта.

В Ахелой посетихме паметника в центъра на града, увековечаващ победата на цар Симеон над византийците. Коста Янков ни разказа подробности за събитията по онова време. Преминахме по ул. „Хан Крум“ в Несебър и на входа за стария град захрихме похода. Както всеки път, Коста Янков подари на участниците тениска и грамота.

Снежанка Димитрова

Елена Хайтова и Никола Гигов се срещнаха с казанлъчани

По случай 113 години от създаването на ТД „Орлово гнездо“, клуб „Орлица“ и ЛХМ „Чудомир“ организираха среща разговор с писателите Елена Хайтова и Никола Гигов. Срещата премина под наслов „Възторг и страдание на българското слово“. Творците бяха представени на своите гости от председателя на клуб „Орлица“ Христина

Банова. Тя разказа на присъстващите за творческата история на Елена Хайтова, която е дъщеря на писателя Николай Хайтов. Хайтова е автор на 15 книги, издала е първата книга, посветена на певицата Валя Балканска. По време на срещата разговор Хайтова разказа за своята последна книга „Огледало от женски съдби“, която е посветена на жените и тяхната сила и борбеност. Тя обясни, че творчеството ѝ е изстрадано и сподели мнението си, че „без да има страдание, не може на белия лист да се появи слово“.

От своя страна Никола Гигов представи книгата си „Пръски светлина“, в която има стихотворение, посветено на клуб „Орлица“ („Пъстра птица“). Гигов разказа, че книгата е една от най-трудните за него, защото всичко в нея е автентично. Срещата на писателя с казанлъчани беше много емоционална.

Нерядко от очите на твореца про капваха сълзи, особено докато разказваше за нерадостното си детство като бежанец от Западните покрайнини, принуден едва 9-годишен да премине границата с Гърция, носейки портрет на Христо Ботев със себе си. Незабравими за казанлъчани ще останат думите на твореца: „Човек се опложда със страдание, а чрез труда си се преражда“.

Светла Димова

В ранното утро на 7 май 2015 г. група от 20 туристи ветерани от гр. Айтос се отправихме към красивия крайдунавски град Свищов. Целта ни бе да посетим къщата музей на Алеко Константинов във връзка със 120-годишнината от създаването на БТС.

С интерес разгледахме красиво подредения двор на музея, експонатите в стаята с люлката на Алеко, стаята с пианото на сестрите му и другите зали. Слушахме увлекателния разказ на екскурзоводката и си припомняхме подробности от живота и делото на "бащата" на туризма в България. Научихме и много нови неща за семейството му. С възхищение и преклонение затаихме дъх пред стъклената с проболеното му сърце. За малко се отбихме и в черквата "Света троица", построена от Кольо Фичето. Запаляхме свещичка за здраве и в памет на децата, нелепо загинали в река Лим.

Другият интересен обект през този първи ден от екскурзията ни бе гр. Козлодуй. Спряхме на брега на р. Дунав, където през пролетта на далечната 1876 г. Христо Ботев и четниците му сплезли, целунали родната земя и поели по пътя на безсмъртието. Корабът "Радецки", огрян от ярка слънчева светлина и леко полюшващ се от речните вълни, ни очакваше. Качихме се и се заоглеждахме. Капитанът бе така любезен и с подробности ни запозна с историята на кораба, а ние мислено се пренесохме в онова бунтовно време, като че ли чуехме гласа на Войводата и се сляхме с неговите "градинари". Моментът беше много вълнуващ. Снимахме се за спомен.

С неохота се качихме в автобуса и поехме по набелязания маршрут. Пред очите ни се редяха омайващи пейзажи с разкрити дървета, храсти и разнообразна пролетна растителност. От време на време като простряна на слънце огромна змия се разкриваше снагата на "Тихи бели Дунав". Тази чудна гледка продължи чак до гр. Видин, където се установихме за почивка.

Сутринта на 8 май, отпочинали и ободрени започ-

Пролетна разходка из Северозападна България

нахме обиколката из този старопрестолен град. Водач ни бе Таня Станкова, заместник-председател на КТВ - гр. Видин. Впечатли ни много средновековната крепост "Баба Вида", строена върху основите на римската "Бонония" - XIII-XIV век, когато Бдин е бил столица на видинското царство. Много пъти разрушавана и възстановявана, тя е едно от най-запазените средновековни отбранителни съоръжения в България. Разходката из крепостта бе интересна. Наблюдавахме отвисоко спокойните води на река Дунав и плажуващите по тясната крайбрежна ивица. Водачката ни разказа легендата за трите сестри - Вида, Кула и Гъмза. Разгледахме и другите забележителности на Видин - главната порта "Стамбул капия", "Конака", "Кръстата казарма", превърната в музей, вкопаната черква и др. Зареци ни с положително настроение разходката в бухалия в зеленина крайдунавски парк с красива панорама към реката.

Следобед преминахме по новия мост на река Дунав и посетихме румънския град Калафат. Тръгнахме по една широка улица с пъстросветни алеи, зеленина, с много магазини и сергии. Звучеше забавна музика в очакване на началото на някакъв фестивал. Случайно попаднахме на интересна алея, която ни отведе в добре подреден крайбрежен парк с чудесен изглед към река Дунав и моста. Впечатлиха ни многото кътчета за отпих, цветя и скулптури. Наситен бе с впечатления и този втори ден.

Сутринта на 9 май посетихме пещерата "Магу-

рата", в която е имало човешко присъствие от около 2000 години. Любувахме се на богатите пещерни образувания в различните зали: "Триумфална", "На глинени пирамиди", "Галерията с рисунките", "Тополиите", "Падналият бор", "Ориенталският град", "Римската девойка", "Стената на плача" и така неусетно извървяхме около 3 километра. А когато излязохме от пещерата, пред нас се разкри водната шир на Рабишкото езеро - най-голямото естествено езеро в България. Направихме снимки и побързахме да видим друга неповторима забележителност на прекрасната ни родина - Белоградчишките скали.

За тяхната оригиналност и красота не може да се говори с думи. Трябва всеки сам да се качи на крепостта "Калето", възникнала I-III век, и оттам да

погледне скалните образувания "Гъбите", "Мечката", "Ученичката", "Адам и Ева", "Вкаменената сватба" и много други. А градът в подножието на крепостта се разкрива с цялата си прелест.

Отбихме се и в Чипровския манастир. Освежихме се с хладката вода на чешмата в двора и отново на път...

Пред погледа ни се редяха омайни гледки. Пролетта бе преоборила природата. Навсякъде зеленина, хълмове, реки, цъфнали акации, уханни люляци, сочна трева и пъстри цветя...

Спряхме пред пещерата "Леденика" във Врачанския дял на Стара планина. Успяхме да влезем с последната за деня група, след като разгледахме новия модерен информационен център и изградените съоръжения край него. Обо-

дихме всички зали, пуснахме монети с пожелания в "Езерото", пяхме в "Концертната зала", провирахме се през тунелите и наблюдавахме скалните образувания "Медузи", "Орел", "Елхата с момичето" и други.

На излизане заръмилият лек дъжд ни накара бързо да се придвижим към автобуса и така се спасихме от обилния дъжд и краткотрайната градушка. Настанихме се в алпийския дом "Вратцата". Сърдечно бяхме посрещнати от туристите ветерани на гр. Враца с уханна пита и китка здравец. Вълшебната музика по време на вечерята прогони умората от лицата ни и до късно през нощта районът се огласяше от песните ни. Получи се задушевна атмосфера. Създадохме нови приятелства.

Сутринта секретарят на ТД "Веслец" - гр. Враца, и неговата "дясна ръка" Ви-

олета ни придружиха до местността Калето с паметника на руския воин - символ на свободата. Оттам като на длан видяхме целия град. Разгледахме първата хижа на дружеството им, превърната в музей експозиция "История на туристическото дружество във Враца". Изпратиха ни с приятелски ръкописания, целувки и пожелания за добър път.

Следващият обект за разглеждане бе село Скравена. Смирено сведохме глави пред паметника костница на 10 четници от Ботевата чета, пръснали се след смъртта на своя войвода. Убити в Балкана, главите им набучени на колове, турските заплети разнасяли из околните села. Похвална е постъпката на скравенчани. Те откупили главите от каймаками-на и ги погребали.

Не пропуснахме да посетим и Ботевград с най-високата часовникова кула в България, която е един от 100-те НТО. В музея чуехме легендата за девойката Орхание, дала името на града. Разгледахме разнообразните експонати, запознахме се с живота, борбите за свобода и бита на хората от този край.

Последният туристически обект на екскурзията ни бе град Етрополе, сгушен в северните склонове на Западна Стара планина, в долината на река Малки Искър. Будното занаятчийско селище възникнало през VII-VI век преди Христа, а първите му заселници били траките. Забележителности на града са музей, часовникова кула, Етрополският манастир "Света Троица", в който през Възраждането е имало книжовна, подвързаческа и иконописна школа. Интересно събитие е Съборът на зетьовете с карнавално шествие и кукерски танци.

И отново, чак до Айтос, пред нас се занизаха селища, реки, хълмове с различна височина, разлестени гори, избуяли ниви, пасища, поляни с най-различни краски.

Хубава е България през всичките сезони, но най-свежа и красива е през пролетта!

Станка Данова
ТД "Чудни скали" - Айтос

Памет за Никола Войновски

На 13 и 14 юни се навършиха 139 години от гибелта на Никола Дончов Войновски - участник в национално-освободителното движение, военен ръководител и подвойвода на Ботевата чета. За да се съхрани и почете неговата памет, Община Габрово и Туристическо дружество "Узана" организираха и проведеха съвместни мероприятия.

В деня на гибелта на Войновски - 13 юни, автобус с 51 туристи, се отправиха за хижа "Хайдушка песен", от където осъществиха поход до лобното място на войводата. След двучасово изкачване по стръмния планински склон до скромния паметник на Никола Войновски, изграден през 1967 г., се състоя възпоменателно тържество с поднасяне на венци и цветя. Деню Топалов, запозна присъстващите с живота и делото на героя. Интересни исторически данни сподели и потомъкът на Войновския род - Валентин Врачев. Така групата патриотични ту-

ристи имат честта да са едни от малкото габровци посетили лобното място на подвойводата на Ботевата чета. Венец и цветя бяха поднесени и на паметника на Н. Войновски издигнат в с. Чифлик, Община Троян.

В знак на признателност пред подвига на военния ръководител и на

всички дали живота си за Родината, на 14 юни цветя отново бяха поднесени и на гроба на Никола Войновски, намиращ се в близост до Боровския мост в Габрово и пред паметника му в с. Бойновци с последващо изкачване на Моровежките скали.

Приемане на млади туристи

Уважаема редакция, в животът на всеки един от нас има дати, събития, които не могат да се забравят! Приемането на 47 ученика от СОУ "Христо Ботев" - гр. Айтос, за членове на ТД "Чудни скали" е събитие, както в живота на всеки един от тях, така и в живота на 113 годишното ни Туристическо дружество! На 9 май шепа туристи споделихме радостта с близо петдесет деца по панорамната пътека Синеморец - Резово. Организацията, която направиха преподавателите Н.Димитров и Я. Едрева, хубавото време и положителните емоции от красотите на южното ни Черноморие, оставиха незабравими спомени във всеки един от тях.

Предстоят походи до "Седемте езера", до "Чудните скали"...и до много красиви кътчета от хубавата ни България! Искам да благодаря на г-н Венцислав Удев - изпълнителен секретар на БТС - за изразената съпричастност!

Янко Василев

За всеки турист следва да се воюва чрез добро и интересно обслужване

На своя традиционен летен празник от 15 до 16 август 2015 г. в село Широка лъка откриват в централната градинка паметна плоча на един от именитите българи, родени в днешната международна туристическа дестинация. До бюста на Екзарх Стефан-широколячанина, спасил 48 500 български евреи по време на Втората световна война, селото поставя паметния знак за "министъра на войната" по време на Първата световна война ген.Калин Найденов, който със свалени от фронта шанцови инструменти и докарани военнопленници, типично по балкански, е подарил на своите съселани здрави и до днес пътища до околните съставни махали.

Преди 5 години 80-годишното вече местно туристическо дружество "Перелик" мобилизиращо широколячаните запасни полковници Мильо Карасавов (артилерист) и Руско Башов (военен лекар) чрез друг полковник (съселанин-военен журналист) Георги Майоров да представят писмена молба до тогавашния военен министър за подкрепа да се направи генералската паметна

плоча на празно място до плочите на загиналите във войните широколячани. Отговорът бил "пари нема-действайте". Едва преди година сегашният упорит кмет на Широка лъка Васил Седянков намерил пари и като офицер в резерва вече готви списъци с поканените военни чиновци-широколячани и генералски наследници за откриването на паметната плоча.

На фона на последните правителствени решения да се ремонтират български изстребители в Полша неуморният широколяшки кмет постоянно подчертава, че още преди Втората световна война друг широколячанин

- ВВС-генерал е договорил и внесъл 183 военни самолета от северната славянска страна. Вече четвърти сезон Широка лъка приема туристически групи от Полша, а за инаугурацията на новия полски президент Дуда ("гайда" на полски) кметът специално ще носи във Варшава оригинална родопска гайда-подарък. Напоследък кметът Седянков вече пази в тайна поредните си пиар кампании за поддържане туристическия интерес към Широка лъка, защото роднини на друг генерал-артилерист вече били поставили в София плоча с надпис да е по-заслужил артилерист, отколкото широколячанина Калин Найденов. "Важно е да няма войни - казва кметът Седянков - А за всеки турист следва да се воюва чрез добро и интересно обслужване".

Илия Чернев,
председател на ТД "Перелик"
с. Широка лъка

Рила — докосване до божественото

Туристическо дружество "Осогово" в град Кюстендил отново преживя незабравими мигове сред природата с ентусиазираните си членове. Приключението този път бе по маршрут в Рила-Карталска поляна-хижа "Македония"-хижа "Семково"-хижа "Трещеник".

И така, 21 туристи се озовахме на Карталска поляна — известна скидестинация над Благоевград. Оттам нарахме раниците с най-необходимото (основния багаж оставихме в автобуса, който замина да ни чака на хижа "Семково") и поехме към хижа "Македония". Придвижвахме се бавно, защото всеки снимаше прехласнат от пестрите пролетни килими с цветя и многобройните водопади, появили се наоколо. На хижа "Македония" обядвахме, пихме по бира, побъбрихме си с хижаря Пепи и поехме към хижа "Семково". Не избрахме традиционния маршрут през Динков дол, а поехме по деривацията за Белмекен и през Карааланица стигнахме до хижа "Семково". По този начин си удължихме пътя с около 2 часа, но пък видяхме гледки, които си заслужаваха ходенето. И най-хубавото беше, че джъдът и гръмотевиците, които бушуваха наблизо в планината, ни се разминаха.

В хижа "Семково" ни посрещнаха хижарят Милко и помощникът му - Шукри. Те се погрижиха по време на престоя ни при тях да не ни липсва нищо - вкусна храна, топла вода и студена бира. Напътстваха ни, когато питахме за маршрути наоколо. Изкарахме една незабравима вечер под звуците на китарата, която си носехме с нас, и вечните музикални хитове, звучащи от уредбата в хижата.

На сутринта след закуска поехме към Вапски езера. Избрахме да се изкачим на билото при "Горни куки", да достигнем връх Вапа и оттам да се спуснем в езерата. Магията ни преследваше и не искаше да ни изостави цял ден. Първо беше вълшебната гора, с най-причудливо израсли иглолистни дървета, после се появиха лилавите килими с минзухари, които

настъпваха отвсякъде, където пресипте сняг оголваха земята. Черешката на тортата беше, когато излязохме на билото при връх Чемерна. Оттук се разкрива една от най-обзорните гледки в Рила. Любувахме се и на връх Мусала, и на Маъловишкия дял, и на връх Канарата, и на язовир Бели Искър, и на какво ли още не.

След като подминахме връх Вапа, сляхоме на Вапски езера. Някои го направили, спускайки се на дъждобраните си по дългата пряспа от сняг. Така детското и състезателният елемент се появиха отнякъде в нас. Обядвахме и се прибрахме в хижата, щастливи от преживяното. Джъдът пак ни се размина за малко. Втората вечер беше още по-емоционална, защото се оказа, че водачът на групата има хубав повод - годишнина от сватба. И пак песни, хора и танци...

На сутринта тръгнахме за хижа "Трещеник", където щеше да ни чака автобусът. Разделихме се с хижаря Милко с признателност за обгрижването и си обещахме тази раздяла да не трае дълго. След около 6 часа бяхме на хижа "Трещеник". Излишно е да казвам, че мигове на вдъхновение и преклонение пред великата Рила се нижеха един след друг. Единствено тъга навяваха безогледната сеч и многото изкъртени дървета от тежкия сняг. За жалост нещо от красотата на вечната планина умираше завинаги. Но на хижа "Трещеник" ни очакваше нова порция емоции. Запознахме се с хижаря Илиян Бучков. Толкова колоритен събеседник не бяхме срещали отдавна. Илиян е написал книга за свещените места в Рила планина и обеща, когато му гостуваме в хижата, да ни разведе наоколо. Обещахме да го сторим и дълго време не можехме да се разделим с него от омайните му приказки. По обратният път към дома всеки от нас имаше усещането, че макар и за малко, се е докоснал до божественото.

Така преживяхме три незабравими дни сред магията на Рила.

Любомир Младенов
ТД "Осогово" - Кюстендил

Инвалиди и пенсионери празнуваха десетгодишна дружба

35 представители от четири клуба на хора с увреждания и на третата възраст от Монтанския край - село Боровци с председател Иванка Цветкова, село Бързия с председател Бориска Гълбова, село Слатина с председател Владимир Георгиев и град Бойчиновци с председател Еленка Начева гостуваха два дни на своите приятели от Сдружението на хората с увреждания "Венетица" в Долна баня с председател Стоянка Стринска. А поводът бе повече от празничен и тържествен. Вече 10-годишна дружба и приятелство има между инвалидите от тези организации и за отбелязването на юбилей домакинството за паметната и мила среща поеха долнобанци. И както винаги любезните и гостоприемни домакини от ръководството на сдружението в рилския град се бяха подготвили и погрижили за всичко и както при предишното гостуване преди две години отново предложиха на своите стари и нови приятели по съдба чудесни условия за отдих и развлечения и най-вече за празнуване. След дългият няколкочасов воаяж на групата от Северозападния край на страната до Долна баня гостите бяха сърдечно посрещнати по обяд в съботния ден на централния площад в рилския град от заместник-председателката на Сдружението на хората с увреждания "Венетица" инж. Светла Стоименова и членове от ръководството на организацията. Домакините първо предложиха на гостите посещение на емблематичната ферма за щрауси, като по време на забавлението някои имаша възможност и да опитат от вкусния крем-карамель, приготвен от щраусово яйце от чаровната собственичка и любезна екскурзоводка Елмира Димитрова. И този път гостите бяха настанени в туристическата хижа "Гергиница" в подножието на Рила, като още на входната врата на планинския дом всеки лично бе посрещнат от председателката на сдружението Стоянка Стринска с "Добре дошли!",

а те я дариха с красиви букети цветя. По-късно тя ги поздрави и със своето стихотворение "Приятели". След вкусния обяд, предложен от чаровната хижарка Елена Сухарева, а менюто включваше супа-леца, скара и паста за десерт, дар от кмета на Долна баня Владимир Джамбазов, всеки от гостите бе закичен с юбилейната значка - 40 години Долна баня град. До началото на празничната вечеря, в чест на десетгодишната дружба и приятелство, някои предпочетоха разходка сред красивата рилска природа и бране на лековити билки, други пък се отдадоха на веселие, песни и танци на терасата пред хижата. Официалната част на юбилейната среща започна с разказ за историята, миналото и настоящето на Долна баня от инж. Светла Стоименова, след което председателите на клубовете си размениха цветя, подаръци и поздравителни адреси. Домакините отличиха със специални юбилейни значки, предоставени от общината, председателите на четирите клуба от Монтанския край, както и присъстващият кмет на село Слатина Славейко Давидов. Председателката Стоянка Стринска пък прочете специално написаното от покойния Смоленски епископ Нестор, който е бил почетен член на организацията, стихотворението "Съдби човешки"

за своите братя по съдба във връзка с неговата 90-годишнина. А специалният подарък за домакините бе голямата красива и вкусна болярска погача. След празничните тостове, на здравици и поздравления столотова на хижата се изпълни с много песни, танци и хора. А за празничното настроение и буйния вихър на дансинга допринесе със своите изпълнения и именаяка Петър Джамбазов. Не липсваше в празничния купон и изненадата - маскирани гости и домакини радваха празнуващите. Интересна и богата бе и неделната програма. Първо в ранната утрин гостите посетиха възпитаниците от Дома за деца лишени от родителска грижа "Констанца Ляпчава", като лично на малката Габи баба Костадинка Ласкина, с която се запознали и обикнали на морето миналото лято, тя донесе специален подарък. След това всички посетиха неделната църковна служба в енорийския храм "Успение на Пресвета Богородица" и запалиха свещ за здраве в навечерието на големия християнски празник в чест на Светите първовърховни апостоли Петър и Павел. Вълнуващо бе посещенията на прочутия Костенски водопад в курорта Вили Костенец, както и срещата с историята на реставрираната крепост при прохода "Траянови врата".

Любомир Кузев

Честване на годишнина на ТД „Перелик“

На 26 юли Туристическо дружество "Перелик" ще отбележи своята 80-годишнина. В програмата на празника се предвижда извозване на ветерани и инвалиди до Съборната местност "Чурика" - Военната чешма" и обратно. Следва пешеходен преход на организирани и индивидуални туристи от Превала до х. "Перелик" и старт от Превала ("Френската чешма") на планински колоездачи и планински бегачи до местността "Чурика". На обяд на "Военната чешма" ще бъдат наградени призорите от състезанията и ще бъдат връчени отличия от УС на БТС на заслужили местни туристи.

Илия Чернев
председател на ТД "Перелик" — с. Широка лъка

Най-масовото състезание по ориентиране

От 19 до 21 юни за 39-ти път в околностите на Варна със състезателен център курортния комплекс "Златни пясъци" се проведе най-масовото състезание по ориентиране в страната за купа "България". Традиция стана основното тридневно състезание да бъде предшествано и от други състезания, организирани от клуба домакин. Тази година домакините – клубът по ориентиране "Бегун" - Варна – бяха подготвили две предварителни прояви: двудневно състезание за купа "Варненско лято" и третият кръг на Българската паркова купа. Така, в сравнение с последните няколко години, състезателните дни се увеличиха с още един. Добрата организация, отлично подготвените маршрути и хубавото време превърнаха тези шест дни в прекрасен празник на ориентирането. В него взеха участие състезатели от 38 български клуба по ориентиране и 31 чуждестранни клуба, а така също и индивидуални състезатели от Австрия, Белгия, Дания, Естония, Финландия, Германия, Унгария, Латвия, Македония, Молдова, Норвегия, Румъния, Русия, Словения, Швеция, Украйна, Великобритания и САЩ. Радваща е тенденцията броят на чуждестранните състезатели да се увеличава всяка година, това е показател за високата оценка на състезанието от тяхна страна.

Маршрутите за първите два дни от шестдневката – за купа "Варненско лято" – бяха трасирани в околностите на две варненски села – Слънчево и Долище. В това състезание участваха над 400

състезатели. Победители в елитните групи станаха Илиана Илиева от клуб "Узана" - Габрово, и Торе Сандвик от клуб "Бегун" - Варна.

Район на състезанието в третия ден – последния кръг на Българската паркова купа Nutrilite - беше Университетската ботаническа градина в Балчик. Участваха около 560 състезатели. Получи се интересно, динамично състезание, спечелено в елитните групи от Антония Григорова ("Вариант 5" - Търговище) и Петър

Доганов ("НСА - Сивен" София).

В основното тридневно състезание участваха над 800 състезатели, разпределени в 19 възрастови групи с широк възрастов диапазон – от най-малките (до 10 години), които бягат по маркирано трасе и където много от децата са под 5-6 години, до най-възрастните, сред които има и над 80-годишни ветерани. Като отчетем това, че маршрутите за жените и мъжете от една и съща възраст са различни и освен това има и

два "отворени" маршрута, става ясно, че техническото ръководство на състезанието е трябвало да подготви по 40 маршрута за всеки от трите дни.

Победата в елитните групи на купа "България" 2015 завоюваха Илиана Илиева (клуб "Узана" - Габрово) и Станимир Беломъжев (СК "Хемус" - Троян). Това класиране на Станимир е доказателство за високата му класа и в лятното ориентиране. Да напомним, че Илиана вече пет години живее в Норвегия, но това не ѝ е

попречило да се състезава за своя български клуб и за националния отбор на България и да поддържа висока спортна форма, като при това в момента синът ѝ е едва на година и половина. Злополучно стечение на обстоятелствата стана причина най-успешният български летен ориентировач Кирил Николов-Дизела да не може да участва в купа "България", което намали конкуренцията в елитната група.

Освен медалите и купите от трите състезания

по време на шестдневката бяха връчени и други награди, резултат от различни класирания. Преди всичко комплексното класиране по точкова система от първия ден на купа "България" определя клуба носител на купа "Кольо Сидеров" 2015. Тази купа заслужено стана на притежание на клуб "Узана" - Габрово, получил почти 300 точки повече от следващите го в призовата тройка "Компас-крос" - Русе и "Вариант 5" - Търговище. След приключването на третия кръг на българската паркова купа награди получиха и победителите в общото класиране, като при елита това са: Антония Григорова ("Вариант 5" - Търговище) и Ивайло Каменаров ("Компас-крос" - Русе). Освен това присъствието на преобладаващата част от българските ориентировачи на това най-масово състезание у нас беше използвано, за да получат наградите си и най-добре представилите се състезатели по лятно ориентиране през 2014 година във възрастовите групи от 12 до 21 - грамоти. В елитните групи носители на купите "Най-добър състезател за 2014 година" са Наталия Димитрова ("Академик" - Варна) и Кирил Николов ("Вариант 5" - Търговище).

Още веднъж трябва да изтъкнем заслугата на организаторите - членовете на клуба по ориентиране "Бегун" - Варна, труда и усилията на които осигуриха отличното протичане на надпреварата и приятните изживявания на състезателите, взели участие в нея.

Инж. Ирка Нановска

БТС организира летен курс за планински водачи

Димитър Димитров, асистент във Факултета по Ветеринарна медицина на Лесотехническият университет, е завършил Центъра за професионално обучение към БТС през 2012 г. и от 2013 г. е инструктор по обучение на планински водачи – летен и зимен профил. Подготвя планински водачи с теоретически и практически знания и умения за организиране и провеждане на летни излети, екскурзионни летувания и походи.

От 8 до 11 юли на Витоша в хижа "Алеко" се проведе теоретичните занимания, а практиката - от 12 до 23 юли. В обучението се включва характеристика на планините в България, основните туристически маршрути, основните изходни пунктове, местата за настаняване по време на проявите, техника на ориентирването и навигацията при прехода в планината, действие на планинските водачи по време на извънредни и аварийни ситуации. Обучението е под формата на лекции и индиви-

дуални или групови практически занимания. Изпитът е в две части: теоретичен писмен и практически на терен, в който всяка двойка водачи придвижват групата от изходния до крайния пункт. Те подготвят, организират и провеждат маршрута. Практиката се оценява от Димитър Димитров и от планинския спасител Захари Димитров от Планинската спасителна служба. Успешно преминалите и двата

изпита получават свидетелство за завършен курс "Летен профил". Курсистите придобиват умения, свързани с навигация, работа с карта и компас, работа с GPS навигационна техника, използване на туристическа маркировка, организиране на походна колона и контакти с Планинската спасителна служба при аварийни ситуации. Групата обучаеми тръгва по европейски туристически

маршрут Е 4 през Витоша – Верила – Рила – Пирин и Славянка и през първите чети дена от прехода имат още практически занимания, отнасящи се до пресичане на трудни и опасни терени, обезопасяване на такива терени, елементи на алпийска техника. Останалите дни до края на похода съответните двойки курсисти полагат практически държавен изпит. Е 4 е най-посещаваният маршрут и от български, и от чуждестранни туристи, тъй като преминава по алпийските била на най-високите планини Рила и Пирин и завършва на Гоцев връх на границата с Гърция. Освен това предоставя голяма динамика и е изпълнен с прекрасни гледки.

Тази година курсистите са 16 на брой от различни туристически дружества. През последните четири години това е най-големият курс и в него има най-много жени. Сред тях са Росица Димитрова и Красимира Димитрова от варненското ТД "Родни балкани", Клуб "Нови хоризонти". Според тях и Илиян Тодоров, мотивацията им да се обучават за планински водачи именно в този вариант е, че БТС организира такова обучение, което дава повече знания и умения и се провежда на терен, а това е много важно – както за тях, така и за тези, на които ще бъдат планински водачи.

Комплекс „Етър“ в Габрово посрещна 13-милионния и първи посетители

На 2 юли Архитектурно-етнографският комплекс "Етър" – Габрово, посрещна своите 13-милионен и 13-милионния и първи посетители по стара българска традиция с хляб и сол. Снежана Димитрова от Разград, живееща и работеща от дълги години в Дания, бе приятно изненадана от посрещането и подаръците, които получи от колектива на АЕК "Етър" като 13-милионен посетител. Младо четиричленно

семејство от Добрич бе 13-милионният и първи посетител и също получи подаръци от екипа на комплекса.

Открит на 7 септември 1964 г., създаденият от габровеца Лазар Донков единствен действащ музей на открито повече от половин век пази, съхранява и разпространява българщината. Основната движеща сила в него са водата и творческият гений на балканджията. Тук вече има и

гайтанджийница, и мандра, и ножарска, и дърводелска работилница, и чаршия с дюкани и църква, с кафене и дъхави симити, а в изложбените зали на комплекса са разположени постоянно действащи изложби.

През август предстои представяне на сватбена обредност, а през септември ще бъде Международният панаир на народните художествените занаяти.

Инж. Милка Караджова

Областен събор на „Върховърх“

В резултат на добро сътрудничество между община Перущица, община "Родопи" и Туристическо дружество "Върховърх" – Перущица Областният събор на вилна зона "Върховърх" се утвърди като традиционно и вълнуващо събитие на годината на територията на двете общини. В него вземат участие самодейни състави с изпълнения на народни песни и танци, стари градски песни и представяне на самобитни местни обичаи, характерни за Родопите.

Живка Дамянова - секретар на ТД "Върховърх"

Среща на Узана

Туристите ветерани от група "Младост" при ТД "Узана" в Габрово организираха регионална среща на колегите си от Централна Северна България. Идеята беше гостите да си наберат горски ягоди и билки, които изобилстват в района на хижа "Узана" по това време. И действително отзовалите се на поканата туристи си набраха не само от тези природни богатства, но и се срещнаха със свои колеги и приятели в приятната обстановка при Милена в хижа "Узана".

Христо Мандев

Из Райските красоти

Група туристи от Скаутския туристически клуб при ТД "Узана" - Габрово, откри летния сезон с двудневно пребиваване в района на хижа "Рай". За някои от участниците посещението на Райското пръскало беше за първи път, затова те до захлас се дивиха на великана на българските водопади с неговия 124-метров воден стълб, който в основата си се раздипляше като необикновена природна черга. Интерес предизвика у всички и голямото разнообразие на всевъзможни планински цветя, някои от които се срещат извънредно рядко в България. Ентусиазирани от невиджаните дотогава красоти, туристите направиха много снимки, част от които ще поместят в рекламното табло на видно място в Габрово, както и в страницата на клуба във фейсбук.

М. с. Христо Мандев

НА 62-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ ПОЧИНА ГОЛЕМИЯТ АЛПИНИСТ И ГОЛЯМ ЧОВЕК

СТАМЕН
СТАНИМИРОВ

Майтор на спорта по алпинизъм. Член на националния отбор по катерене. Изкачил върховете Грос Глокнер, Австрийските Алпи /1980 г./, Чивета, Долomite, Италия /1980 г./, Елбрус /1981 г./, Монблан и Матерхорн /1982 г./, Пти Дрю /1986 г./, Гран Жорас /1987 г./, Ленин, Корженевска, Комунизъм, участник в българската експедиция до връх Еверест, където достига до 8120 м височина /5-и лагер/. На Анапура се изкачва до 7200 м. Изкачването

на Стената на Айгер в Алпите откъм Северната страна е майсторско свидетелство по алпинизъм, което Стамен получи с уменията и волята си, преди да се отправи към осемхилядниците на Хималаите. През 1983 г. и 2006 г. участва в експедиции до Памир. В последните години беше треньор по катерене и парапланеризъм. Организатор на състезания по парапланеризъм в Кюстендил и на Екоселище "Иглика" в Осоговската планина. Активен член на Доброволния екип за бедствия, аварии и катастрофи към Българския Червен кръст - Кюстендил. Екоактивист и борец срещу замърсяването на планините и реките.

Когато Орловец напускат орлите...

Когато Орловец напускат орлите и вятърът гризне смразения чал - това ще е краят. Това ще са дните! Душите ще зъзнат в студения шал.

Стаена лавина ще шари във бяло, ще блъска живота с ярост и с мощ. Уморена Луната като с огледало ще пали факлите в дивата нощ.

Гласът на тишината ще нашепва и светлината само ще звучи, един завет, последна клетва и спомени в увяхващи очи...

Днес пак ще е бяло – самотно и тихо, безмълвна безкрайност ще гони пак дните... Дали алпинист нейде в мрака извика, или просто Орловец напускат орлите?...

Автор: Любомир Младенов

Туристическо дружество „Перелик“ ще празнува 80-годишнина с родопски БТС ветерани и гости от Австрия

Точно месец преди юбилей на ТД „Перелик“ на 26 юли в офиса на БТС в София двама приятели на българските планини - австрийските общинари семейство Йохана и Ханс Куси - получиха карти за 100-те туристически обекта на България, защото са решили да посетят макси-

мален брой от тях до тържеството в Родопите. От София те се отправиха директно за х. „Перелик“ и х. „Ледницата“ - собственост на дружеството юбилей. Жизнената австрийска двойка се пробва за бърз ход по планирания и за състезание „планинско бягане“ пешеходен маршрут от 7 км

- Превала (над Стойките) до „Военната чешма“ (над х. „Перелик“). Поради лошото време австрийските планинари отседнаха в с. Гела, но преди празника на ТД „Перелик“ ще се върнат от обиколката си по Рила, Пирин и Стара планина, за да направят 5-часовия пешеходен преход по билото

между двете хижи. На празничния юбилей австрийските гости ще споделят радостта на наградените с отличията на БТС заслужили родопски ветерани.

Илия Чернев
председател на
ТД „Перелик“
с. Широка лъка

Еньовден на Ксилифор

За поредна година ТД „Трапезица 1902“ организира посрещането на празника Еньовден сред уникалната природа на парк Ксилифор в близост до Велико Търново. От ранни зори туристи от клубовете на дружеството, съорганизаторите от професионалната гимназия по туризъм „Д-р Васил Берон“, от Американски колеж „Аркус“, жители и гости на града излязоха сред красотите на Ксилифор, за да наберат билки и цветя за еньовски венец и ароматен чай.

Журието в състав маестро Иван Данчев, Борислав Минчев и Станчо Русев с основание бе затруднено да излъчи победителите в конкурса за най-красив еньовски венец. Тази година първото място бе за децата от Дом „Пеньо и Мария Велкови“ - за най-красив венец, а за най-красив букет наградата спечелиха учениците от ПГТ „Д-р Васил Берон“. Наградените получиха специални грамоти.

Всички гости опитаха ароматния чай от 12 билки, а за позналия кои са те - имаше и награда - „Пътеводител на туристическите обекти за Велико Търново и региона“.

В празничната програма актрисата Стефка Петрова разказа за традиционните ритуали по Еньовден, наричан още Билбобер и Средилото - за 77-те билки и половина, за опушването с билки и наричанията за здраве, късмет, берекет и разбирателство, за обичая Еньова буля и за магическата сила на растенията, слънцето и водата на този ден. А танците на децата от школа „Ритъм“ - Младежки дом, с ръководител Валентина Атанасова и на театрално студио „Бероновец“ с ръководител Борислав Минчев и солист Любослава Лазарова (лауреат на Европейския шампионат по модерни танци за 2014 г.) зарадваха гостите с талантливите си изпълнения.

И както повелява обичаят - всички минаха под красивия еньовски венец, а в добавка получиха и по свитъче с описание на билката „късмет“, която ще помага до следващия празник на дома и семейството.

Празникът завърши с вито хоро на сцена „Библиотеката“ край Езерото в централната част на парк Ксилифор.

Румяна Николова

Четвърти събор на туристическата атракция в Плиска

Много туристически групи от различни краища на страната дойдоха в първопрестолна Плиска, за да станат съпричастни на традиционния събор-фестивал „Дни на предците“. Той се провежда за четвърти пореден път и имаше интересни моменти от пресъздаването на българската история, а инициативата се организира под патронажа на вицепрезидента на България Маргарита Попова. Откривайки проявата, кметската на община Каспичан Милена Недева, заяви: „Нека не забравяме това, което Кубрат ни завеща, че събрани заедно, българите ще бъдат непобедими. Нека се гордеем с историята си и я познаваме, защото без минало няма бъдеще“.

Посетителите имаха възможност да се запознаят с музейната експозиция в националния историко-археологически резерват „Плиска“, която показва началото на българската държава. В двора на Кирилицата на открито се виждат по уникален начин двете най-важни събития за България - покръстването на българите и приемането на учениците на Кирил и Методий. Сред руините на първопрестолния град си дадоха среща сдружения и клубове за исторически възстановки, представители на конни бази и жокей клубове. Сдружението за възстановяване и съхранение на българските

традиции „Авитохол“ от Варна показа много интересна програма. Регионалният клуб „Традиция“ в Шумен представи спектакъла „Създаване на българската държава“. Членовете на родолюбивия комитет „Крум Страшни“ към Военния клуб в Шумен показаха възстановката „Посрещане на учениците на Кирил и Методий в Плиска“. Своите умения в полевия бой демонстрираха гостите от Източната асоциация в Унгария и Дружина от полския град Хород. Много атрактивни бяха изпълненията на школата по конна езда „Мадарски конник“ в Шумен. Занаятчи и майстори на старинни занаяти представиха бита, културата и воинските традиции през Средновековието.

Упътити се за първопрестолна Плиска, много групи преминаха по туристическите маршрути в националния историко-археологически резерват „Мадара“, като разгледаха чудните мадарски скали и каменния релеф „Мадарски конник“, както и твърдината „Шуменска крепост“ в Природния парк „Шуменско плато“ и старините на Втората българска столица Велики Преслав. Съборът „Дни на предците“ превърна Плиска в туристическа атракция.

Текст и снимка
Георги Ников

България е прекрасна за всякакъв вид туризъм

Стефан Кънев Колев е на 46 години и е от Бургас. Събира печати на 100-те национални туристически обекта от 2009 г. „С жена ми Гергана и дъщеря ми Деница пътуваме постоянно - споделя той. - Посещаваме всички обекти, а ако забравя някой важен обект - намирам го в книгата, издадена от БТС за 100-те НТО. Такава цел си

поставих. Това правя заедно с моето семейство. Аз съм събрал 100 печата, жена ми има 97, а дъщеря ми - 57. Тя е на 11 години и получи сребърна и бронзова значка от БТС. А аз - грамота. В свободното си време правим походи, караме колело, посещаваме музеи. България е прекрасна за всякакъв вид туризъм.“

Техническа конференция за протичане на състезанията

XIII национален преглед на туристическите умения и сръчности за ученици за приз

"КРИСТАЛЕН ЕДЕЛВАЙС"

Общо 22 туристически дружества и училища от Кюстендил, Враца, Казанлък, Плевен, Кнежа, Разград, Велико Търново, Пещера, Чепеларе, Габрово, Чирпан, Стара Загора, Ямбол, с. Момчиловци и др. дадоха заявки и дойдоха да премерят сили в надпреварата. Имаше и нови попълнения. Това бяха отборите на ТД "Узана" - Габрово, ТД "Момчил юнак" - с. Момчиловци, и ТД "Осогово" - Кюстендил. Те бързо се ориентираха в обстановката и започнаха да се настаняват и да организират престоя си. Така малко по малко пустата поляната започна да придобива населен и весел вид.

Всеки, който пристигнаше, се захващаше със сглобяването на палатките. Първи дойдоха домакините от град Казанлък. Следобеда пристигнаха и представителите на Враца. Отново със сериозен брой участници. И тази година при съдействието им беше отбелязано от четири училища: ЕГ "Иоан Екзарх", СОУ "Отец Паисий", СОУ "Христо Ботев", СОУ "Н. Войводов". След като палатъчният лагер беше напълно готов и поляната пълна с палатки, навсякъде се чуваха веселите гласове на участниците. Още вечерта от 19,00 ч. по програма се свика техническата конференция. На нея присъстваха ръководителите на отборите, като им беше разяснена програмата за протичане на утрешния ден.

Продължава на стр. 12

Класиране по дисциплини:

I. Майсторско управление на велосипед

V-VIII клас /младша възраст/

1. ТД "Момчил юнак" - с. Момчиловци
2. ТД "Осогово" - Кюстендил
3. ЮТК "Самодивец" - Чирпан

IX-XII клас - старша възраст

1. ТД "Сърнена гора" - Стара Загора
2. ПГТ "Пенчо Семов" - Велико Търново
3. ТД "Момчил юнак" - с. Момчиловци

II. Стрелба с лък

V-VIII клас/младша възраст

1. ЮТК "Самодивец" - Чирпан
2. ОУ "Васил Левски" - Разград
3. ЕГ "Иоан Екзарх" - Враца

IX-XII клас - старша възраст

1. НПГИД "Акад. Д. Узунов" - Казанлък
2. ПИГ "Г. Раковски" - Ямбол
3. ПМГ "В. Друмев" - Велико Търново

III. Теглене на въже

V-VIII клас /младша възраст/

1. ПГ по транспорт - Плевен
2. ЮТК "Самодивец" - Чирпан
3. СОУ "Христо Ботев" - Враца

IX-XII клас /старша възраст/

1. ЮТК "Самодивец" - Чирпан
2. ПМГ "В. Друмев" - Велико Търново
3. ПГЗ "Ст. Цанов" - Кнежа

IV. Сглобяване на палатка

1. СОУ "Отец Паисий" - Враца
2. ПМГ "В. Друмев" - Велико Търново
3. ТД "Сърнена гора" - Стара Загора

V. Познавам ли моята България

1. ТД "Момчил юнак" - с. Момчиловци
2. ТД "Сърнена гора" - Стара Загора
3. ТД "Осогово" - Кюстендил

Приз "Кристален Еделвайс" за 2015 г. получиха:

- 1-во място ЮТК "Самодивец" - Чирпан
- 2-ро място ТД "Момчил юнак" - Момчиловград
- 3-то място ТД "Сърнена гора" - Стара Загора

Отборно класиране "Младша възраст":

- 1-во място ТД "Момчил Юнак" - Момчиловград
- 2-ро място ЮТК "Самодивец" - Чирпан
- 3-то място СОУ "Христо Ботев" - Враца

XIII национален преглед на туристическите умения и сръчности за

Продължение от стр. 11

Раздадох се и се попълниха заявки за участие в дисциплините. След обработката на заявките дойде ред на тегленето на жребия. Чрез него се разбра редът на участие в състезанията.

На свечеряване всички се готвеха да посрещнат обянието на вечерта край огньовете. След дългия и уморителен ден настъпи вечерта. Всеки лагер отморяваше и се забавляваше по свой начин, но не забравяха че трябва да пазят силите си за следващия ден.

Събота сутринта.

Във въздуха витаеше спортен дух. Точно в 9,00 ч отборите бяха строени и с нетърпение очакваха откриването. На него присъстваха председателят на БТС доц. Алексей Стоев, изпълнителният секретар на БТС Венцислав Удев, Галина Стоянова - кмет на община Казанлък и председателят на ТД "Орлово гнездо" Жельо Желев. Те поздравиха участниците, пожелаха им много здраве и много успехи в надпреварата и все така да имат желание за участие в спортно-туристически прояви.

Отборите нямаха търпение да започне съревнованието.

Надпреварата стартира с "Майсторско управление на велосипед". Заявките за участие в младшата възрастова група бяха 12, а в стар-

"КРИСТАЛЕН ЕДЕЛ

ХУБЕНА ГЕОРГИЕВА, осмоласничка, ЮТК "Самодивец" Чирпан, спечелила първо място при стрелба с лък:

"За мен състезанието на Копринка бе уникално преживяване, забавлявахме се много! Всеки се включи в построяването на лагера, някои момчета дори бяха на риболов и вечерта хапнахме риба. Игрите бяха интересни и всички от нашия клуб се подкрепяхме взаимно, всяко състезание бе с голям емоционален заряд..."

Аз за първи път стрелях с лък и бях притеснена, пък и учудена от себе си, защото и в трите серии уцелих максималните 10 и 9 точки. Всички ме подкрепяха, а това е най-важното за една победа - отборният дух!"

шата 18. Паралелно, докато протичаше първото състезание, се наредиха участници по дисциплината "Стрелба с лък". Тя се провежда за първа година и беше съпроводена с голяма еуфория.

Броя на участниците беше 12 отбора в младшата възраст и 18 в старшата възраст. Докато се провеждаше състезанието, се организира и дисциплината "Теглене на въже". За него желание

за участие отново изявиха 18 отбора старша възраст и 12 младша. Така до обяд се проведеха заплануваните състезания.

Втората половина от деня продължи с дисциплината "Построяване на палатка". Тук отборите бяха 20. Така до ранния следобед успоредно се проведе играта "Познавам ли моята България" с 20 отбора и "Построяване на палатка".

На свечеряване се проведе конкурс на тема "Туристическа художествена самодейност". Участниците бяха от 13 отбора. Журито излъчи на първо място ПИГ "Раковски" - гр. Ямбол.

Традиционно се проведе и конкурс за устройството на биваците на отделните отбори. Критериите за оценка бяха: архитектурна форма на изграждане, художествено оформление, тематична насоченост и подържане на хигиена и ред по време на пребиваване. Там журито в лицето на доц. Алексей Стоев /председател на БТС/ и Зорница Радонова /организатор от събитието/ определиха единодушно и дадоха

две първи места за Биваците на ЮТК "Самодивец" - гр. Чирпан и ТД "Осогово" - гр. Кюстендил. Съответно две втори места за ПМГ "В. Друмев" - Велико Търново, и ПГЕ "А. Попов" и ОУ "В. Левски" - гр. Разград. Третото място си разделиха ПГ по туризъм - Габрово и ПГ по СГСТ "Н. Вапцаров" - Чепеларе.

Дългоочакваният момент за награждаване настъпи.

Приповдигнатото настроение след награждаването и художествената самодейност вечерта продължи с дискотека. Участниците, видимо доволни и заредени с положителна енергия, продължиха да се веселят и около огньовете, запалени предварително. Времето беше с участниците и чак късно вечерна започна да вали.

На сутринта се разделиха, заредени с положителни емоции, с пожелание до нови срещи на похода "По стъпките на Ботевата чета - Козлодуй-Околчица" и отново на язовир "Копринка" следващата година.

Веселина Цветкова

Подреждане на пъзела в Дисциплината „Познавам ли моята България?“

Класираните на призови места бяха наградени с грамоти, медали и купи от председателя на БТС доц. Алексей Стоев

Дебютанти победи

Отбор от 13 представители (старша и младша възраст) от младежкия клуб към ТД "Осогово", гр. Кюстендил, се включи в голямата надпревара на 16-ото национално състезание по туристически сръчности и умения за приз "Кристален еделвайс".

Дисциплините, в които те трябваше да се състезават, бяха: майсторско управление на велосипед, стрелба с лък, теглене на въже, опъване на палатка, 10-минутно участие на туристическа тематика - по собствен избор, подреждане на бивак.

Нашият отбор за първи път участва в това състезание. Това не ни попречи да се преборим отлично с 25-те отбора. Спечелихме първо място по най-оригинална подредба и украса на бивака. На три табла със снимки представихме кюстендилските ни празници. С камъни направихме картата на България и с нарисувани от децата флаг обозначихме местоположението на Кюстендил. Журито бе много впечатлено от направеният от Ани Даниелова макет от глина на крепостта в Хисарлъка.

Само за 1,30 сек. Александър Соколов

премина безпогрешно всички поставени препятствия и се нареди на 2-ро място по майсторско управление на велосипед.

В играта "Познавам ли моята България" надпреварата бе също голяма. Децата трябваше да подредят по 3 пъзела и да ги поставят на картата на България на

а ученици за приз ВАЙС"

Винаги идваме с олимпийска нагласа

АНГЕЛ КОЛЕВ - СЕКРЕТАР НА ТД "СРЕДНОГОРЕЦ" - ЧИРПАН:

"Участваме в състезанията за приз "Кристален еделвайс" от 2008 г. без прекъсване. Към дружеството има два юношески клуба, но на язовир "Копринка" идваме със средношколския Юношески туристически клуб "Самодивец" към СОУ "П. К. Яворов". Тази година спечелихме приза "Кристален еделвайс" с 3 първи, две втори и едно трето място в комплексното класиране.

Юношеският туристически клуб / ЮТК / "Самодивец" е наследник на едноименния клуб, възникнал като начало на туристическото движение в Чирпан на 3 май 1919 г. С подкрепата на ТД "Средногорец" от 2003 г. той възкръсна за нов живот и за това време в състава му са били над 600 млади туристи.

Успехът на клуба на язовир "Копринка" за нас не е случаен, защото през тези години младите ни туристи водят пълноценен туристически живот: всяка година на 3 март те са на връх Шипка. С легендарния връх са свързани и участията им в скоростното му изкачване и различните пешеходни преходи (подстъпи) към него; през годините с раница

на гръб "самодивци" изкачват планински върхове в Родопите, Пирин, Рила, Стара планина, най-често са и посещенията им на нашата средногорска хижа "Каваклийка".

На "Копринка" винаги идваме с олимпийска нагласа - важно е самото участие, ако постигнем нещо, добре дошло е! Това е важен психологически подход, защото не натоварваме излишно състезателите и така те дават максимума от себе си. Хубаво е, че се появяват и нови игри - например стрелбата с лък. Редно е обаче да се обявява предварително в

Наредбата и методиката за оценяване - кое място точно колко точки носи и т.н.

Липсват ни пешеходните преходи към Шипка, които правехме с клуба 4-5 години подред през юни месец. Затова приветствам и промяната в традиционния поход в памет на Васил Левски през юли - един от лъحوвете към Карлово да тръгва от Бузлуджа. Освен състезания младите ни туристи по-често трябва да са с раница в планината...

Чрез младите от ЮТК "Самодивец" туристическото движение в нашия край има достойни продължители!"

тели

мястото, на което се намира обектът от пъзела. След това от 30 макета в 3D формат, изтеглени по жребий, 3 макета трябва да бъдат разпознати и поставени на правилното място на картата на България. Нашият отбор се справи със задачата само за 1,40 сек. и зае 3-то място.

В самодейността отново впечатлихме журито с оригиналност и добре представена туристическа тематика. Планината е красива, но крие и опасности. Затова нашият отбор по много артистичен начин направи демонстрация на първа долекарска помощ на пострадали от изгаряне, прободна рана, охлузване, счуване, припадък.

С много нови запознанства, емоции, награди, снимки и обещания за нови срещи ние се разделихме. На връщане посетихме храм - паметника на връх Шипка.

Силвия Михова
секретар на
ТД "Осогово" - Кюстендил

ХИЖЕСТРОИТЕЛСТВОТО

уникално явление в историята на туристическото движение

Хижа "Ехо"

Хижа "Вихрен"

Хижа "Рай"

Хижа "Яна"

ОТ 1990 Г. ДО 2000 Г. - ГОДИНИ НА ТЕЖКИ МАТЕРИАЛНИ И ФИНАНСОВИ ЗАГУБИ, НА ОРГАНИЗАЦИОННА БЕЗПОМОЩНОСТ

В края на 1989 г. настъпват демократичните промени, започват преломни събития за България. Променят се социално-икономическите отношения, страната преминава от тоталитарно управление към гражданско общество. Държавата изпада в тежка криза, която обхваща всички сфери на стопанския и политическия живот. Започват радикални изменения в много закони, приемат се други. Влизат в сила законите за реституцията, приватизацията, за държавната и общинската собственост и др. Пазарните правила и механизми налагат вече други принципи. Коренните промени в стопанския живот се отразяват негативно върху цялостното състояние на БТС. **Така започва най-трудният период в цялата история на организацията, продължил приблизително до 2000-2001 г.** Това са години на големи загуби на материална база и множество финансови удари. Повече от 30 години БТС е бил финансово подпомаган от държавата. Започват да се отменят фискалните преференции, намаляват се и постепенно се преустановяват държавните субсидии, както и всякаква друга материална и финансова подкрепа. С новите закони, засягащи собствеността на туристическата база, започват и първите загуби на туристически обекти. Всички тези фактори заварват неподготвени кадрите на БТС както в Централата, така и в страната. БТС изпада в дълбока и тежка организационна, финансова и материална криза.

БТС променя устава си, с който на туристическите дружества се дава както самостоятелност, така и поемане на доброволно задължение да спазват Устава, съюзната дисциплина, нормативната уредба и решенията на съюзните органи. Така дадената им самостоятелност да се разпореждат със съюзното имущество и имоти довежда до тежки последици, засягащи стопанисването и управлението на поверената им материална база. В следващите години тази криза се задълбочава все повече.

През 1990 г. БТС е приет за член на Европейското сдружение за пешеходен туризъм /ЕСПТ/ наред с още 46 сродни организации. Рационално разположената и гъста мрежа от туристически обекти по всички планини е високо оценена от Сдружението и в резултат на това се взема решение само в България в лицето на БТС да се трасират 3 европейски маршрута. БТС достойно се справя с тази задача и въпреки финансовите проблеми маркира в три последователни

години маршрутите /1991 г. - Е3, 1992 г. - Е4, и 1993 г. - Е8/. Така в трите маршрута и подходите към тях са обхванати около 90 туристически обекта.

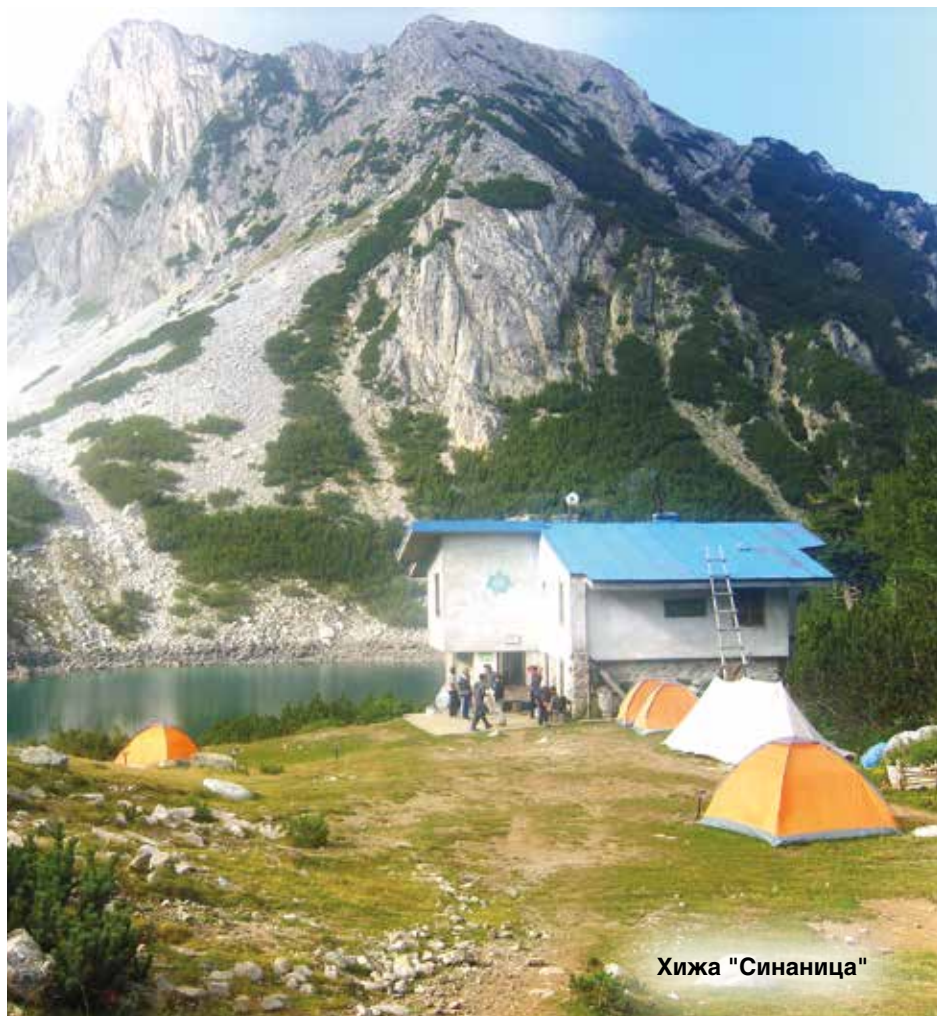
През 1992 г. е подготвен от държавата, но е неосъществен проект за ликвидация на БТС. Същата година се преустановява най-важното финансиране за БТС - това от Спортния тотализатор. Данък "Сгради", от който бяха освободени планинските хижи, отпада, БТС вече няма данъчни облекчения, намаляват субсидиите за хижите, за да се преустановят от държавния бюджет напълно през 1993 г. Постепенно отмира и организираното от повече от 50 години екскурзионно летуване, което нанася допълнително сериозен удар върху финансовите приходи за издръжка на хижите. Прекратява се от държавата финансирането на капитално строителство, резултатът от който е 14 незавършени обекта.

Търсейки изход за излизане от кризата, все повече дружества започват да отдават туристически обекти под наем/аренда/, в много случаи при неблагоприятни условия. Събираемостта на наемите обаче рядко е компрометирана. Липсата на финансови средства засилва безотговорността и задълбочава безстопанственото отношение към материалната база. Започват и опити за разпродажба на имущество, амбиции за нерегламентирана приватизация. Според архивни данни в периода 1990-1993 г. са отнети в полза на общините 7 обекта, между които туристически комплекс "Антонивановци", туристическите спални в Бургас, Батак и Белово и реституирани - 33. Отдадените обекти под наем са 61.

С настоящите действия на ръководството на БТС в Закона за общинската собственост е внесено допълнение, с което се дава възможност да се атакуват опитите на общините да актуват като общинска собственост и отнемат хижи, построени до средата на 1991 г. /практически това засяга всички обекти на БТС/, от сдружения с идеална цел, какъвто е БТС. Тази мярка беше наложителна, тъй като БТС продължаваше да губи обекти: х. "Свищи плаз", х. "Брезите", х. "Чудните скали" и др. В следващите години, позовавайки се на този текст, БТС печели немалко дела, но туристическите обекти и легловият фонд продължават да намаляват. **Така в средата на 1993 г. БТС стопанисва 351 обекта с 20 540 легла.**

В опита си да се съхранят туристическите обекти туристическите дружества започват действия по издаване на нотариални актове, като данните от тази година са, че само 14% от тях имат подобни актове.

Всеобщото обедняване, преустановеното или намалено до минимум субсиди-

Хижа "Синаница"

ране на хижите, замрялото екскурзионно летуване, от една страна, а от друга - високите разходи за издръжка на обектите и други фактори, довеждат не само до рязко намаляване на посещаемостта на туристическите обекти, но и до изпадането им във финансов колапс. Допуска се затваряне на възлови за туризма хижи. Тези негативни фактори довеждат до възникване на идеята **за пръв път в историята си БТС да започне да развива туроператорска дейност. През 1995 г. в чест на 100-годишнината на организираното туристическо движение с неимоверни усилия е довършена и открита х. "Яна" над Бобошево - последният нов туристически обект, построен изцяло с държавно финансиране.**

През 1996 г. с Решение на Министерския съвет на БТС се връща собствеността върху 15 хижи, отнети преди повече от 40 години.

През този период БТС продължава да губи туристически обекти по различни причини: х. "Люлин", х. "Есперанто" край Оряхово, х. "Трескавец". Поради разпадане на туристически дружества или проява на бездействие от тяхна страна се допуска разграбване и опустошаване на туристически обекти. В бедствено положение са х. "Чавдар" - Стара планина, Национален пещерен дом - Карлуково, х. "Славей" - Голо бърдо, х. "Хотнишки водопад" край Велико Търново, х. "Кръстец" в Стара планина, х. "Техеран" край Батак, х. "Пейова бука" в Плана планина, х. "И. Кискинов" в Средна гора и др. **Така в края на 1996 г. туристическите обекти намаляват на 330 с около 18 400 легла.**

До края на 1999 г. загубите на материална база продължават. Държавата отнема от БТС х. "Реселец" край Червен бряг, а община Априлци отнема х. "Видима", актувани са като общински имоти Туристическият дом "Кисловодск" във Велинград и х. "Марциганица", надвисва угроза и над Туристически дом "Трапезица" във Велико Търново. Неуспешни остават опитите на БТС да си възвърне незаконно отнетия Туристически комплекс "Камчия", а х. "Белмекен" е опожарена от природни стихии. Следват нови загуби на хижи: "Извор" край гр. Димово, "Липите" край Плевен, "Момчил" край Момчилград, "Руй" над Трън, "Снежанка" край Пещера. Извършени са незаконосъобразни продажби: Туристически дом в Брацигово, туристически дом "Боровец" - Търговище, туристическа спалня "Лазур" - Шабла, туристическа спалня "Бисер" - Балчик, х. "Атанас Спиридонов" край Кричим, къмпинг "Чарка" край Батак. Разпадането на туристически дружества взема сериозни размери. Резултатите са изоставени хижи и имущество. Така БТС загубва край Омуртаг

3 обекта, край Сунгурларе - 1, край Батак - 3, край Брезово - 1, край Дамяново - 1, обекти в Добричка, Пернишка и др. области. Разпадането на структурите на БТС в страната има пряка връзка с бездействието и на ръководството на БТС. Показателни за това са невявяване на принципала на съдебни дела за защита на имотите или неоказана по искане на туристическите дружества методическа, организационна и особено правна помощ. Впечатляващ факт за безотговорност е, че по искане на Сметната палата, извършваща проверка през 1999/2000 г., БТС изготвя списък от 35 туристически обекта, за съдбата на които ръководството няма никаква информация. През този период в Централата на БТС също текат негативни явления - закрити, разпаднали се или формално съществуващи важни структурни звена, кадрови дефицит, безпаричие, безпомощност и невъзможност да се подпомагат туристическите дружества. Част от централния архив на БТС е загубен, а картотеката на туристическите обекти, събирана и класирана десетки години, е била подготвена за унищожение.

В края на 1999 г. е установено, че БТС вече стопанисва 321 обекта с 18 120 легла, което в сравнение с 1989 г. е намаление с 84 броя и с 4880 легла.

СЛЕДВА
Йордан Йорданов

Хижа "Рилски езера"

Учебен център "Карлуково"

Хижа "Трещеник"

Хижа "Триградски скали"

Европейски туристически маршрут Е4

Българският участък на Европейския маршрут Е4 е открит през 1992 г. Премахва по билните части на пет планини: Витоша, Верила, Рила, Пирин и Славянка от кв. Драгалевци/София до ГоцеВ връх / първенецът на Славянка на държавната граница с Гърция. Той прекосява един природен парк /Витоша/, два национални парка /Рила и Пирин/ с подчертано алпийски характер и един резерват /Алиботуш/ в планината Славянка. Маршрутът е с дължина 350 км, обозначен с червена лентова маркировка между две бели линии и метални стълбове в отделни участъци. Преодоляват се множество върхове с височина над 2000 м, включително и

планинските първенци на Витоша, Пирин и Славянка. Тези фактори, обуславящи високата степен на трудност на маршрута, се считат като мерило за висока планинска квалификация и организация. По него и в подходите към него са разположени 37 туристически бази, като 33 от тях се стопанисват от БТС. За маршрута е издаден комплект от 5 туристически карти, както и карти на отделните планини с обозначената маркировка и описание. Актуална и по-подробна информация за туристическите обекти може да се получи от изданието на БТС "Хижите в България" или от сайта www.btsbg.org.

В този участък и в подходите към него БТС стопанисва три туристически бази на Витоша.

Трасето на маршрута преминава през следните по-важни пунктове: кв. Драгалевци /София/ - х.Алеко - Черни връх - вр.Скопарник - вр.Дамян - Букапреслапски проход - вр.Бандерата - вр.Голям Дебелец - вр.Брусове - Клисурска седловина /с.Клисура/.

Маршрутът започва от кв.Драгалевци/София/, където край Драгалевския манастир през 1901 г., с поставянето на първия маркировъчен стълб, се полага началото на туристическата маркировка в нашите планини, извършвана от БТС. Добре оформената пътека

за х.Алеко следи приблизително трасето на седловата въжана линия.

Други варианти за достигане на х.Алеко са: 1. Седалков лифт в кв. Драгалевци - м.Бай Кръстьо - м.Голи връх - х. Алеко; 2. Кабинов лифт в кв. Симеоново - х. Алеко; 3. Шосеен път кв.Драгалевци - х.Алеко.

Туристически център "Алеко" е един от двата основни туристически центъра на Витоша. Той не само е един от най-красивите Витошки кътове, а и голям и важен

туристически и особено ски център. Естествено главно място в тази зона заема х.Алеко - втората планинска хижа на българските туристи, построена през 1923-24 г. Сега тя е най-голямата Витошка хижа, основно ремонтирана и обновена. Туристически център "Алеко" е най-подходящият и близък изходен пункт за изкачване на Черни връх. Друг подход към Черни връх е от туристическия център "Златни мостове" през х.Кумата. Тя е една от старите

туристически хижи, открита през 1935 г.

Първенецът на Витоша - Черни връх/ 2290 м н.в./ е свързан с една знаменателна дата. Преди 120 години - на 27 август 1895 г. по призива на Алеко Константинов на него се изкачват над 300 души, между които и народният поет Иван Вазов. С това се поставят основите на организираното туристическо движение у нас. През 1934 г. на Черни връх е открита втората високопланинска метеороло-

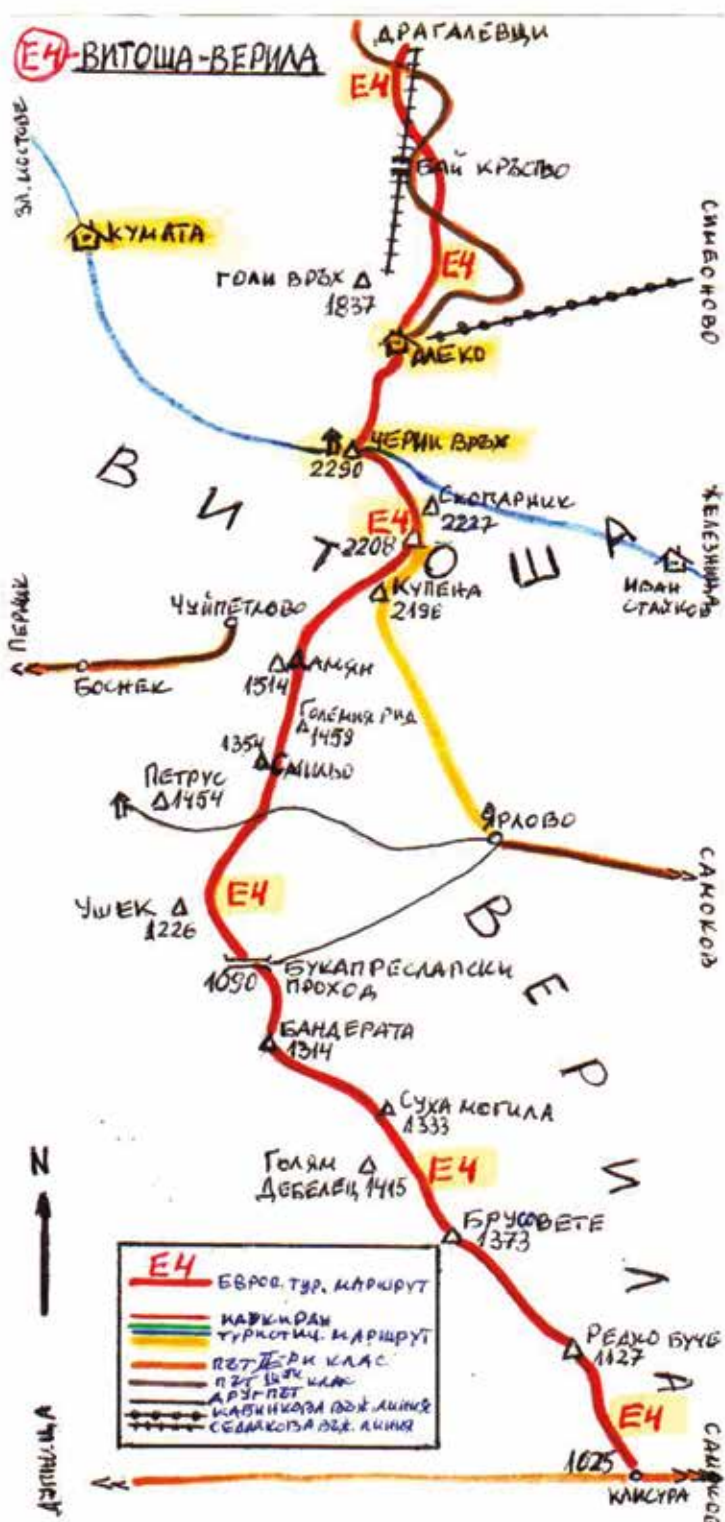
гична станция изградена със съвместните усилия на БТС и Централния метеорологичен институт. Сега част от сградата се използва за туристически заслон за краткотраен престой. През 1966 г. на Черни връх е поставено началото на Националното движение "Опознай България - 100-те национални туристически обекта", а върхът е обект на това движение. Черни връх е четвъртият планински първенец от Националното движение "10-те планин-

ски първенци". Той е един от най-обзорните върхове у нас.

От Витошкия първенец маршрутът е трасиран на юг по Балканското вододелно било на Витоша, траверсира няколко двухилянника и по-ниски върхове и достига Букапреслапски проход - естествената граница с Верила. От прохода в югоизточна посока "Е4" навлиза във Верила, продължава да следи Балканското вододелно било и подминавайки най-високите й върхове /вкл. първенецът - вр.Голям Дебелец - 1415 м н.в./ достига Клисурската седловина, която я отделя от Рила.

По Верила няма туристически обекти.

Витоша - Верила

Хижа Алеко

Местоположение: В м. Масловица, 1977 м н.в., GPS: 42.582411°N 23.235319°E.

Описание: Сграда с капацитет 100 легла, етажни санитарни възли и бани, локално отопление, туристическа столова, бюфет, ресторант, изкуствена стена за катерене, ски гардероб, ски писта, ски велекове, паркинг. Хижа Алеко е начален пункт от българския участък на Е-4 и е обект от 100-те НТО.

Изходни пунктове: Горна лифтова станция на лифта от кв. Симеоново (София) - в близост; горна лифтова станция „Голи връх“ на лифта от кв. Драгалевци (София) - 0.30 ч; кв. Драгалевци (София) - 3 ч (14 км по шосе).

Съседни обекти: х. Тинтява - 1.30 ч; Черни връх - 1.30 ч.

Стопанин: ТД „Мотен“ - София.

Хижа Кумата

Местоположение: В южната част на м. Боерица, 1724 м н.в., GPS: 42.594346°N 23.250671°E.

Описание: Сграда с капацитет 27 легла, отопление с ел. уреди, вътрешни санитарни възли, туристическа столова, бюфет, паркинг.

Изходни пунктове: м. Златни мостове - 1 ч по туристическа алея; кв. Владая (София) - 2.30 ч по туристическа алея; кв. Княжево (София) - 3.30 ч (13 км асфалтово шосе).

Съседни обекти: хижите Планинска песен, Борова гора и Боерица - 0.15 ч; х. Еделвайс - 0.45 ч; х. Септември - 0.50 ч; х. Тинтява - 1 ч; Черни връх - 2 ч.

Стопанин: ТД „Черни връх“ - София.

Заслон Черни връх

Местоположение: На първенеца на Витоша - Черни връх (2290 м н.в.), 2284 м н.в., GPS: 42.563768°N 23.278032°E. Черни връх е обект от 100-те НТО и № 4 от 10-те п.п.

Описание: Сградата е без места за нощуване, туристическа столова, бюфет, външни санитарни възли. Заслонът е пункт от Е-4.

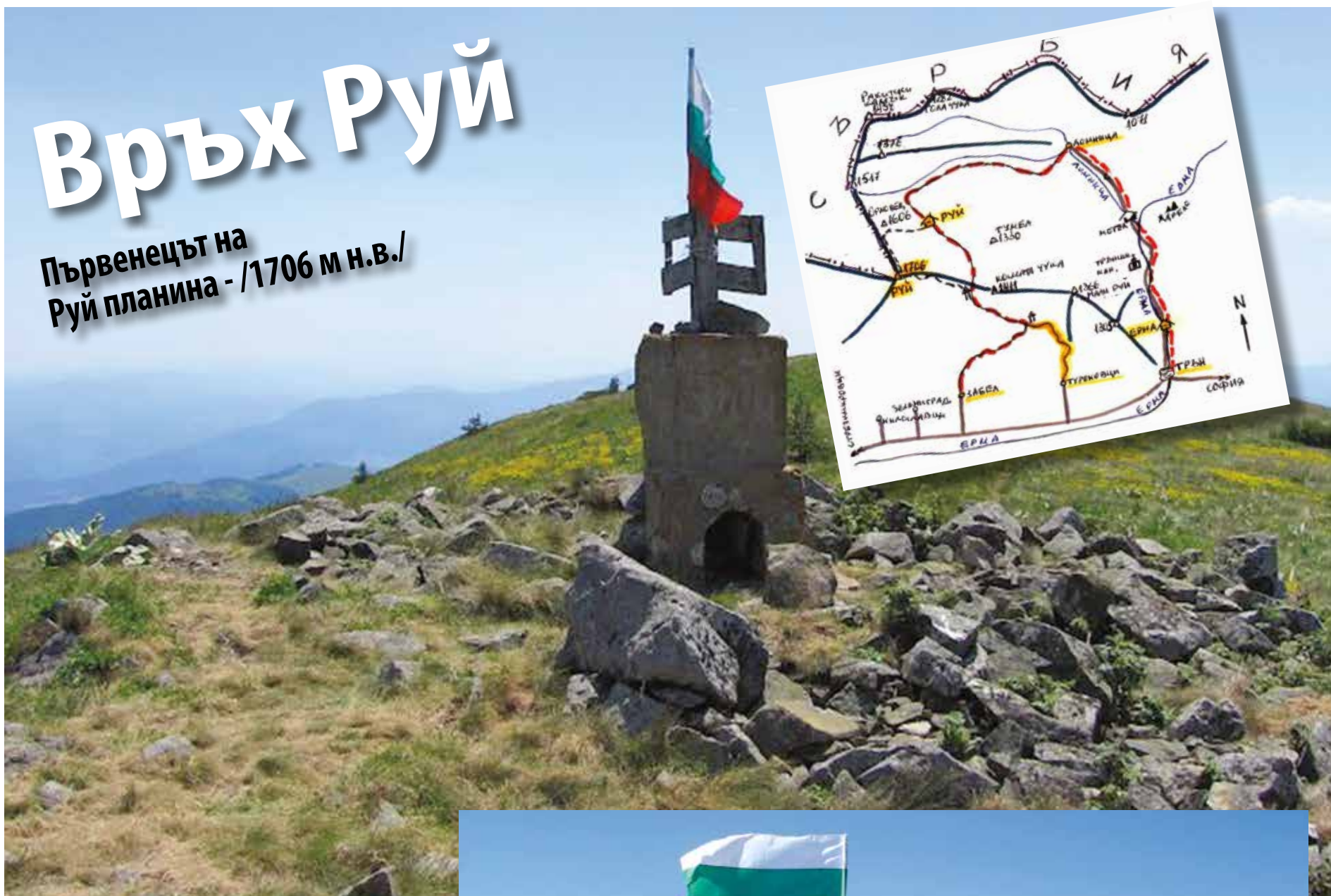
Изходни пунктове и съседни обекти: кв. Княжево (София) - 4.30 ч (през х. Кумата); м. Златните мостове - 2.30 ч; х. Кумата - 1.45 ч; х. Тинтява - 2.30 ч; вр. Копитото - 4 ч; кв. Драгалевци (София) - 3.30 ч; м. Бай Кръстьо - 2.30 ч; кв. Симеоново (София) - 4 ч; х. Алеко - 1.30 ч; горна лифтова станция на лифт Романски - 0.30 ч.

Стопанин: Български туристически съюз - София.

Връх Руй

Първенецът на
Руй планина - /1706 м н.в./

Връх Руй е първенецът на Руй планина. Той се намира на държавната граница с Република Сърбия, висок е 1706 м и е под № 9 от 10-те планински първенци. От затревения връх се откриват великолепни гледки: на юг се разстила Знеполе, през което блести светлата ивица на река Ерма, а още по на юг се виждат планините Кървав камък /с първенеца й Било/, Еловишка, Ерулска, Милевска планина и др, обхванати от планинския лабиринт на георграфската област Краище, както и Ездимирска планина. На югоизток се очертава грандиозният силует на Рила, на изток - куполът на Витоша, а зад нея на североизток се виждат планинските хребети на Стара планина, на север-североизток съзираме сръбските Сува планина, Влашка и Гребен планина, а на югозапад - Власинско езеро. Най-подходящ изходен пункт за изкачване на връха е хижа "Руй".

Страници 16-17 подготви: Йордан Йорданов

Маршрут:

Хижа „Руй” - вр. Руй / 1.00 ч; денивелация около 320 м/. От хижата пътеката тръгва на запад сред високи треви и храсти срещу поток, минава край чешма и малък паметник, прекосява потока и сред стара букова гора се изкачва по стръмния склон. Пътеката, на места слабо забележима, излиза на граничното било и по него в южна посока отвежда на вр.Руй.

Слизането става по обратния път, но е възможно като вариант да се слезе право на югоизток, по тревистия му склон за около 0,30 ч. до горски път край тухлена постройка. **Този участък от пътя не е маркиран и при мъгла има опасност от загубване.**

Пътят е маркиран с червена лентова маркировка и от постройката вляво /северозапад/ се достига до х."Руй" за 0,30 ч., а надясно се преминава през голяма седловинна поляна и с много завои в югозападна

посока /червена маркировка/ се спуска в с.Забел /2,00 ч/. На 0,15 ч. от поляната при малка постройка от този път се отделя наляво друг път /жълта лентова маркировка/, който също с много завои слиза в с. Туроковци /2,00 ч/. От двете села асфалтови шосета /2 км/ отвеждат до основния път от гр. Трън до ГКПП Стрезимировци.

До х."Руй" се достига от гр. Трън по асфалтово шосе по течението на р.Ерма, край х."Ерма" /1 км/ и

край мотел-ресторанта се достига с.Ломница / 6 км от Трън/. Оттук по маркиран с червен цвят горски път срещу течението на реката се достига х. "Руй" /2,30 ч/.

Хижа „Ерма” се намира в м. Пеина воденица, на левия бряг на р. Ерма, 727 м н.в. Капацитет 26 места, вътрешни бани и тоалетни, туристическа столова и кухня, механа и пар-

кинг. Съседни обекти: ждрелото на р.Ерма - 0,45 ч; манастир "Свети Архангел Михаил" - 0,30 ч; х."Руй" - 4,00 ч.

Хижа „Руй” се намира в м.Козина ливада, 1386 м н.в. , капацитет 40 места, етажни бани и тоалетни, туристическа столова и кухня. Съседни обекти: вр.Руй - 1,00 ч и х."Ерма" - 3,00 ч.

Крайт на "златното време" в Алпите - началото на спортния алпинизъм

● **8 АВГУСТ 1786 ГОДИНА!**
С изкачването на тогавашния първенец на Европа Монблан се ражда алпинизмът.

● **1 АВГУСТ 1800 ГОДИНА!**
Осъществено е първото изкачване на връх Гросглокнер - първенецът на Австрия, което го нарежда непосредствено след Монблан в славния летопис на световното планинарство, защото ако Монблан даде на света алпинизма, то Гросглокнер потвърди неговото съществуване.

● **14 ЮЛИ 1865 ГОДИНА!**
След 18 безплодни опита и с цената на 4 жертви е осъществено първото изкачване на идеалния връх, на един от най-красивите и популярни върхове в света Матерхорн. Изкачване, което бележи нов етап в развитието на алпинизма – той става спорт.

Матерхорн! Идеалният връх! Италианците го наричат Монте Червино, французите – Мон Сервен, за германците и останалия свят той е Матерхорн и извисява своите 4484 метра на границата между Италия от юг и Швейцария от север.

Когато през 1966 година най-реномираното алпийско списание "Алпинизмус" прави допитване сред своите читатели, алпинисти и журналисти, пишещи за планините, за определяне на най-красивия връх на света, с почти еднакъв брой точки на първите 3 места застават Матерхорн за Алпите, Невадо Алпамайо за Андите и Мачапучаре за Хималаите. А фактът, че мнозина от специалистите и днес наричат вторите два върха съответно "Андийския Матерхорн" и "Хималайския

Матерхорн", говори многозначително за предимството на шоколадовия връх. Върхът, с който всеки човек се запознава, преди още да е проходил и проговорил, защото е вкусил вече славата на прочутия швейцарски шоколад "Таблерон".

Матерхорн! Един от най-трудните върхове в Алпите, защото изкачването му от която и да е страна изисква специална алпийска подготовка. Четири симетрични ръба – швейцарският, познат на алпинистите повече като "Хьорнли", италианският и ръбовете "Фурген" и "Цмут", започващи от около 3000 м н.в., се издигат право нагоре, за да се съберат в една точка на 4484 метра. Всеки един от тях изисква много героизъм и бележи важен момент в историята на развитието на световния алпинизъм.

Много драматизъм и героизъм съпътстват битката за овладяването на този емблематичен връх. Плеяда смели мъже мерят сили с "Церматския лъв", както върхът често е наричан от журналистите. Най-упорит е младият английски художник Едуард Уимпър. Дошъл тук, за да рисува красотите на този приказен свят, Уимпър така е запленил от острата пирамида на върха, че той става част от смисъла на неговия живот. Не по-малко упорит е и най-известният италиански гид (планински водач) Жан Антоан Карел, който в стремежа си да победи родния си връх, прави 18 безуспешни опита. И двамата толкова силно желаят победата над върха, че ту се обединяват в обща борба, ту се разделят, за да се радват поединично на евентуалния успех. В началото с неопишуема радост, а накрая – с жестока присъда – 4 жертви, които вече 150 години вълнуват целия алпийски свят,

успява Едуард Уимпър. Ето как става това.

През тъй нареченото "златно време" един след друг последователно се предават много от популярните върхове на Алпите, изкачени предимно от английски алпинисти, които имат подчертано спортно увлечение. Не се предава само Матерхорн. Обсадата му, започнала още от 1857 година, има характер на съперничество между най-добрите по това време алпинисти, сред които се открояват проф. Джон Тиндал и младият художник Едуард Уимпър. Тъй като всичките им опити са предприемани от италианска страна, често към двамата се включват и италианските гидове, между които се откроява Жан-Антоан Карел.

През 1861 г. най-голям успех постига проф. Тиндал, който достига до характерно възвишение, оформено като самостоятелен връх, който днес носи неговото име. Изморен от многобройните опити, професорът се отказва от следващи опити, неவிждайки никакви шансове за успех. Уимпър обаче е много упорит и продължава. Осем пъти пробва шансовете си, но успехите не идват. Често той прави това с Карел и между тях се завързва истинско приятелство.

През 1865 година Уимпър отново се озовава в градчето Бройл. Намира верния си приятел, с когото се уговарят за поредния опит. Жан-Антоан Карел е най-изявеният от гидовете на Италия и когато като такъв е поканен да поведе експедиция на новоучредения Италиански алпийски клуб ("Клуб Алпино Италиано") за покоряването на върха, той приема. Карел, освен че е голям алпинист, е и голям патриот. Пред приятелството с Уимпър той поставя честта на

Италия и изоставя приятеля си Уимпър. Шокиран от измяната, без да губи време, Уимпър се прехвърля в Швейцария, за да атакува върха по гребена "Хьорнли". В търсене на сподвижници той първо среща лорд Френсис Дъглас, негов сънародник и известен алпинист. В Цермат двамата попадат на най-известния френски гид Мишел Кро, с когото Уимпър се познава от минали съвместни изкачвания. Кро обаче е ангажиран от Чарлз Хъдзън и новата в алпинизма Робърт Хедоу. Щом е за Матерхорн, Кро се съгласява, но при условие да вземе и двамата си клиенти. Уимпър няма избор и приема. За по-сигурно към групата се присъединяват и двама местни гидове – бащата и синът Таугвалдер – и двамата с името Петер.

Така сформирания група от 7 души напуска Цермат на 13 юли и започва изкачването по маршрут, по който до този момент не е правен опит. Пътят неочаквано се оказва по-лек и те бързо напредват. Надвечер намират удобно място (3850 м), където прекарват нощта. Настроението им е отлично. Самочувствието приповдигнато. Рано сутринта на 14 юли, бодри и весели, седмичната напредват бързо. Уимпър и

та и синът Таугвалдер. Уимпър се забавя на върха, за да скицира най-важната си картина. Та нали преди 10 годиш той е дошъл тук като млад художник. На най-трудното място той настига групата и се присъединява в общата свръзка. Първите четирима са вързани за 6-метрово въже, а останалите трима са вързани за тях с 48-метрово въже. Слизането върви бавно. Никога двама души не се движат едновременно. Кро често помага на Хедоу да постави краката си на точното място. Въпреки това катастрофата идва. Новакът Хедоу се подхлъзва и събаря Кро. Политайки надолу, двамата повличат и следващите двама. Уимпър и двамата швейцарци са в стабилно положение и поемат удара. Но между четвъртия и петия алпинист въжето се къса. С ужас Уимпър наблюдава как предишните му партньори изчезват от погледа му, пропадайки в пропастта.

Бащата и синът Таугвалдер са стресирани. Не помръдват от местата си и не желаят да продължат надолу. След дълъг спор накрая Уимпър успява да ги поведе по пътя, който за тях е кошмар. В този момент към ужаса от катастрофата се прибавя и странното видение, появило се в облаците – два големи кръста в един кръг. Бавно и внимателно след още една нощ, прекарана на ледения гребен, тримата се добират до Цермат. А два дни по-късно телата на четиримата загинали са намерени в основата на върха и погребани в алпийското гробище на Цермат.

Трагедията е голяма. Радостта от изкачването е помрачена, а Уимпър дълго време трябва да се защитава от обвинението, че е прерязал въжето. В Англия настояват за разформирането на алпийския клуб. Кралица Виктория изразява своята тревога и загриженост за съдбата на всички аристократи, упражняващи този спорт, а в английския клуб те са болшинството.

Превъзмогнал шока, Жан-Антоан Карел организира нова група и три дни по-късно – на 19 юли успешно достига върха, атакуван от него за 19-ти път. Три години по-късно проф. Тиндал отново се връща към голямата си страст, като осъществява първият траверс на върха, изкачвайки се по Швейцарския гребен и слизайки по Италианския. Скъсаното въже вече 150 години се пази в музея на алпинизма в Цермат, а при обстойното му оглеждане се оказва, че 6-метровото въже, което се къса, е резервно (слабо) и взето по погрешка.

Двамата големи – Уимпър и Карел – превъзможват изневяратата, взаимно си прощават и след 15 години отново са на двата края на алпийското въже, за да тръгнат в неравна битка с върха, накарал мнозина алпинисти да отстъпват с наведени глави цели 100 години. Големият опит, силната воля и отличната подготовка на Едуард Уимпър и Жан-Антоан Карел им позволява да стъпят на "костеливия орех" на Андите – легендарния вулкан Чимборасо (6272 м), върхът, който през 1745 г. пръв е коронясан като световен първенец. Чимборасо носи тази корона цели 73 години, защото през 1818 година специалистите са открили връх Дхаулагри (8167 м). Дхаулагри пък държи първенството 30 години (1818-1848 г.), за да я предаде на Кангчендзюнга (8586 м). Най-малко тази най-престижна корона се носи от Кангчендзюнга – само 4 години, защото в 1852 г. короната е изнесена на 8848 метра – последно и навярно завинаги.

Доц. Сандю Бешев

Планинарството - предпоставка за свят без граници

- Професор Угриновски, как съчетавате толкова много ангажименти?

- Може да се съчетават. Денят има 24 часа. Ако човек добре се организира времето, за всичко стига. Имам добри сътрудници в Планинарския съюз на Македония. Те извършват техническата работа, а аз съм стратегът - давам идеите - и съм много удовлетворен, че мога да работя с добри хора от всички балкански държави - имам тяхното разбиране, имам тяхната поддръжка. А и когато човек иска да направи нещо - не е тежко.

- Как се стигна до създаването на Балканския планинарски съюз?

- Историята му започва много тривиално със сдружаване на три планинарски клуба - един от Кюстендил, друг от Крива паланка и трети от Враня. Тези три клуба, провеждайки различни дейности на границата между три държави, видяха, че имат общи интереси и подписаха Меморандум за сътрудничество. Това се случи преди 20 години. Тази идея на трите планински клуба стигна до националните федерации - до БТС, до Планинарския съюз на Македония и до Планинарския съюз на Сърбия. Развихме идеята. Подписахме договор за сътрудничество помежду си. Така се започна. После към нас се присъединиха и други балкански страни - Албания, Черна гора, Босна, Словения, Турция и през 2011 г.

официално сформирахме БПС с регистрация в Скопие. От тогава досега Съюзът е международно призната организация със свое седалище, свои цели и дейности. БПС работи по общи проекти, които са от интерес за всички балкански държави. Голямо постижение е, че на Google map имаме всички планинарски хижи и пътища. Ако някой от Турция иска да отиде в Словения, може с едно кликане с мишката на компютъра на нашия сайт да види всички планински хижи в Словения - къде са, как изглеждат, какъв капацитет имат и адресите за контакти, за да може да си направи резервация.

- Като дейности какво предстои?

- От следващата година е проектът за планинска ориентация - той е международен и има състезателен характер. Шампионатът е отворен, организатор е БПС, всеки може да се включи. Друга наша дейност са младежките лагери. В рамките на 7-8-10 дена младежи от всички балкански държави общуват помежду си. На тези лагери ги обучаваме за планински водачи, за планински аниматори. Какъв е резултатът за младите хора? Те опознават страната, в която пребивават, общуват помежду си, създават се приятелства.

Друга наша дейност е организирането на балкански планинарски експедиции. Всяка година правим по една такава, в която вземат участие планинари от всички балкан-

ски страни, които катерят определена планина. Догодина експедицията е на Килиманджаро. Тази година беше зимно изкачване на Арарат, Турция. Заедно изработваме карти с планинските пътеки. Нашите планини нямат граница. Държавите имат граница. Планината от Македония е и в България, планината в Гърция се простира и в Албания. Това е предпоставка за създаването на свят без граници.

- В България има тенденция практикуващите туризъм да застаряват и това е вързано не само с бъдещето на Балгарския туристически съюз, но и проблем със социалнозначими последици. В Македония каква е ситуацията?

- И у нас беше така, но през последните две-три години успяхме да променим ситуацията.

- Как?

- Не чакахме пасивно младите да дойдат в Планинарския съюз, а Съюзът отиде в училищата. Направихме контакт с директорите, с учителите по физическо възпитание и природни науки и ги привлякохме в туристическите дружества. Сега имаме планинарски клубове, в които членуват 24-25-годишни младежи, а така също и ученици на 14-15-годишна възраст. Това успяхме да направим за този кратък срок. Не чакахме пасивно, работехме активно.

- Държавата помага ли ви, или ви пречи?

- Практически нищо не прави. Не ни отнема

ПРОФ. ЙОВИЦА УГРИНОВСКИ:

"По професия съм действащ неврохирург. Избран съм за председател на Балканския планинарски съюз /БПС/ на Учредителното събрание през 2011 г., което се проведе в Скопие. БПС има Устав, по който работим. Мандатът на ръководството е четиригодишен. На тазгодишната среща в Плевен бях избран за втори път. За мен това е и радост, и чест".

нещо, но и не прави нищо, за да помогне. Това, което може всяка държава на Балканите да направи, е да включи в учебните планове на училищата предмет "Планинарство". Във всички държави имаме дейности, свързани с обичуването с природата, но тази активност най-често става в градски условия - преместваме един ученик от един град в друг град. От един бетон и стъкло в друг бетон и стъкло. И на това му казваме екскурзия сред природата. Така е по-лесно да се организира - с по-малко труд от страна на учителите и директорите. Защо учениците да не излизат сред природата?! Защо ученици от Македония да не дойдат в планинските хижи в България. И обратно. Надявам се вбъдеще да успеем да направим това.

- Как станаха номинациите за новото ръководство?

водство?

- Цяла година общувахме помежду си чрез интернет. Една от спецификите на БПС е, че не плащаме членски внос. Всички ни се чудят как функционираме. Затова правим така, че нашите дейности да не изискват много пари. Например проектът "10-те балкански първенци", който се администрира от БТС и е по негова идея - това не е проект, който сега сме го разработили. Същото е и с всички други общи проекти, по които работим. Изискват се време и обединени усилия.

- А възможностите на европейските фондове?

- Те са един ресурс, към който все още не сме посегнали. По някои от проектите получаваме финансиране от фондове за трансгранично сътрудничество между България и Македония. Имам

един такъв общ проект - направихме географска карта на планината Осогово, която половината е в Македония, половината в България. И на тази карта планинските пътеки са показани без границите на държавите. По такива проекти работят и Черна гора, и Албания, и Черна гора, и Босна.

- Как постигате публичност на действията на Балканския планинарски съюз?

- През 2011 г. направихме електронно издание BMU Magazine, в който обявяваме всички наши проекти, планове, експедиции и постижения на страните, членки на БПС. Изданието е отворено и всяка балканска страна може да участва с информация в него. На адрес www.bmumagazine.com изданието може да се чете от всяко кътче на света.

Балканският планинарски съюз - обединение на съмишленици

Борис Мичич - председател на Планинарския съюз в Сърбия

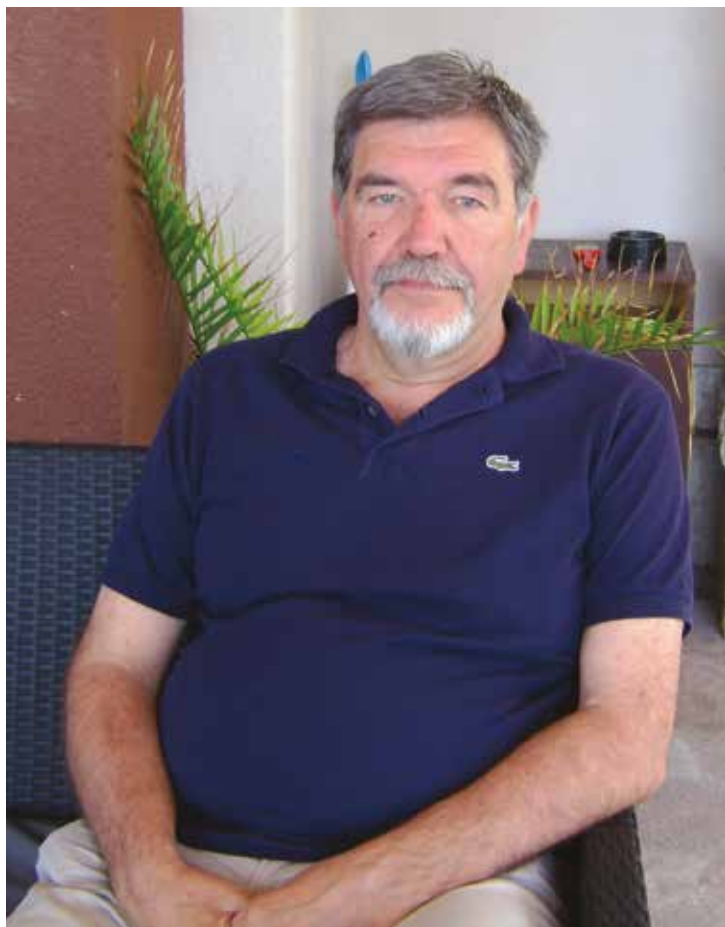
"Балканският планинарски съюз /БПС/ прерасна в международно призната организация, която има авторитет и в Европейската пешеходна мрежа. Така че ние вече сме излезли извън Балканския регион и сме влезли с дейността си в Европа. На принципа, по който действа БПС, ще се сформира Европейска планинска асоциация. Така нашата идея ще се разпространи в цяла Европа.

Срещаме се един или два пъти в годината в различни държави домакини. Целта е да обсъждаме наши идеи и заедно да ги осъществяваме. Сред най-значимите инициативи на БПС са организирането на първенство на Балканите по различни дисциплини - например планинско ориентирание. Друга наша основна

цел е да се грижим заедно за природата, едни други да се опознаваме чрез нашите традиции и изкуства. Големият успех на словенците е, че разработиха проект, където чрез интернет се вижда къде се намират планинските хижи и туристическите домове на Балканите и може да се установи точното местоположение на хижата. Идеята е това да се разшири и за цяла Европа. В перспектива имаме намерение на всички пешеходни пътеки да се направят електронни записи, за да може да се прецени от всеки, който се интересува, каква е трудността на пътя, откъде минава той, какви опасности крие маршрутът.

Тазгодишната междуна-

родна конференция в Плевен допринесе още повече за взаимното ни опознаване. Туристите от България вече имат кого да питат за неща, които ги интересуват, когато тръгват да пътуват и ако се нуждаят от помощ, вече знаят къде да я намерят. Ако чуждестранен турист от Балканите иска да отиде в Стара планина на връх Ботев, той ще потърси туристическото дружество от Плевен, ако иска да отиде на Рила - ще потърси туристическото дружество в Самоков. Когато отиде българска група планинари в Босна, те ще знаят към кого да се обърнат. И така ще бъде във всяка една от десетте държави, членки на Балканския планинарски съюз.

Сдва подхода за начало: квартал "Картала" и квартал "Варуша" във Велико Търново. Червено-бяла маркировка.

Екопътят е част от живописния пролом Дервента над река Янтра и един от маршрутите около града, който предлага възможности за отдих, туризъм и спорт в съчетание с просторни панорамни гледки и опознаване на животински и растителни видове, водни, скални обекти и исторически находки. Изградена през 2001 г. от Туристическо дружество "Трапезица-1902" по проект на Училищен клуб по туризъм "ТУР-2000" при ОУ "Бачо Киро" - Велико Търново. Оформени са кътове за отдих и обучение около двата водопада, места за палене на огън. Водните препятствия са обезопасени с 8 дървени моста, а труднодостъпните места - със стъпала и парпети.

От квартал "Варуша" започва живописната десетминутна разходка - изкачване по каменните улички на възрожденско Търново. Неусетно се достига до североизточните покрайнини, като каменистата настилка на терена плавно преминава в неширока тревиста пътека, криволичеща между ниски храсти и дървета. Достига се излаз на панорамно място след вр. Картала, откъдето се разкрива гледка към пролома Дервента над р. Янтра. Следва спускане към Първо дере, което преминава през горички, оформени от нискостволени дървета и храсти, редуващи се със закътани малки полянки. Характерни за тази част на пътеката са стесненията и леките скални спускания.

От квартал "Картала" Северозападен излаз от Велико Търново, отдавна познат на старите търновци крайградски път (тип "горски"). Започва като отклонение на асфалтирана улица с ново строителство в кв. "Картала" и с леки спускания тази част от маршрута от около 1 км преминава през живописна крайградска местност с тревиста и ниска горска растителност, чешмата "Зеленка" и се слива с направление, идващо от кв. "Варуша". Леко спускане за около 2-3 минути след мястото на сливане на двете пътеки от основния маршрут извежда до Първо дере. Бистрите му и буйно течачи през пълноводни години води лъкатушат между широколистните дървета на сенчестата гора. На места коритото е оформило малки бистри вирчета с каменно дъно и влаголюбива растителност.

Пътеката продължава диагонално на северозапад до Второ дере.

Местата около Първо и Второ дере и водопадите предоставят съчетание на гледки и кътове за отдих сред красива през всеки сезон на годината природна среда - гора, падаща на пръски отвисоко вода, скални

Пешеходен маршрут:

Велико Търново- Първи и Втори водопад- Преображенски манастир

образувания. Теренът е разнообразен - гористи местности, нискостволена растителност, поляни, стеснения на пътеката и леки скални спускания.

След излизане на било-то пътеката е с панорамни гледки, продължава през вековна широколистна гора, като към манастира преминава в горски път - лесно проходимо и сенчест терен. Наблизо са разкопките на старо

селище и стар манастирски комплекс.

Подходите за начало на маршрута

Врх "Картала". Някога цялата местност е била дива, безлюдна и камениста, обиталище на орли. Според преданието турците посекли предателя евреин, който отворил вратите на крепостта Царевец, но той побягнал и достигнал до този връх,

където издъхнал. Оттогава, минел ли българин, хвърлял камък и гробът му се е превърнал в каменна грамада.

Квартал "Варуша". Създаден в края на XVIII в., населен с българи от околностите на Търново. В него се намират църквите "Св. Никола" (построена през 1834-1836 г. от Иван Давдта и Колю Фичето), "Св. св. Кирил и Методий"

(построена през 1861 г. от Колю Фичето), една от търговските улици на града, прочутата Самоводска чаршия, ханът на Хаджи Николи (запазен и до днес) и Стамболовият хан. Тук са родните къщи на Петко Славейков и Емилиян Станев, днес - музеи, тук са погребани Бачо Киро и Иван Панов Семерджиев, апостоли и народни водачи по време на Априлското въстание.

Преображенски манастир-с. Самоводене-манастир „Света Троица“

Начало: подход на север от манастира, по черен горски път и червена маркировка. Навлиза се в сенчестата смесена гора, осеяна с причудливи скални форми - "Каменната гора". Горският път представлява постоянно леко спускане през нея, като отляво се вие скален венец. Иначе недостъпните му извивки и скални пещери допускат при себе си само най-смелите - гордите птици и алпинистите. След около 2 км преход през гората постепенно горският път се сменя с трошен-каменна настилка и преминава покрай вареницата преди с. Самоводене. В селото се влиза откъм млада борова гора по черен път, който преминава покрай старото гробище и след първия разклон вдясно, край стадиона, пресича главния път Велико Търново-Русе. При продължението по моста над р. Ян-

тра в посока гара Самоводене, преди района на гарата, се отделя вдясно черен път под жп линията, по който след около 300 м се стига до извор с голям дебит. Той и старото орехово дърво наблизо предлагат възможност за приятен отдих, преди да започне изкачването по пътеката към манастира "Света Троица". Време за преминаване: 2,00 ч.

С. Самоводене. Древно селище, намерени са културни пластове още от времето на неолита. През античността от землището са се добивали камъни и вар за строителството на римския град Никополис ад Иструм. Смята се, че след възцаряването на Петър и Асен в него са живеели преселници от Македония, строители на крепостните стени и дворците в Царевград Търнов и дервентджи, пазители на близкия проход. Селото е взело участие в Хаджиставревата буна и в Априлското въстание, давало е убежище на Васил Левски, отец Матей Преображенски, Стефан Стамболов и други народни апостоли. През Освободителната война по пътя

край самоводските вареници и старите гробища на селото на белия си кон е минал генерал Гурко.

Преображенски манастир – с. Беляковец

Начало: Подход под манастира откъм южната страна по средно стръмен склон и зелена маркировка. Пътеката се вие през стара сенчеста липова гора на серпентини.

Мекият листен горски "килим" е красиво прошарен с бръшлянови и други зелени листа и храсти. След около 20-минутното лесно изкачване сред дървета пътеката преминава през "скална порта" и стига до заслон Беляковец. Продължението е покрай синор, след около 2 км се достига до с. Беляковец. Време за преминаване: 1 час.

Беляковско плато. В местностите Плочите, Могилите, При чешмата, Мали мост археолозите откриват селища, обитавани от праисторическия човек. Смята се, че намиращата се тук могила в римско време

е била наблюдателница по посока Никополис ад Иструм. В скалите има пещери с останки от неолита. През робството тук са намирали подслон хайдутите.

С. Беляковец. Обитавано от праисторически времена. След възцаряването на Петър и Асен тук са дошли преселници от земите около Солун, строители и варджии. От близките скали те започнали да добиват вар, необходима за благоустрояването на новата българска столица. Около селото и до днес са запазени останки от вареници. През робството оттук често е минавал Васил Левски. След разгрома на Априлското въстание, местните хора са укривали Стефан Стамболов, уредили са му среща с друг апостол - Павел Бобеков и по-сигурно скривали в Самоводене. Селото често е посещавал Петко Славейков, който е намерил и описал древни ръкописи, между тях известния "Беляковски сборник".

За повече информация:
ТД "Трапезица-1902", Велико Търново тел./факс : 062/ 63 58 23; e-mail: trapezitca_1902@abv.bg

Преображенски манастир

Основан през XIV век от царица Теодора Сара, втората съпруга на цар Иван Александър, а по-късно за него се грижи синът им цар Иван Шишман. Затова народът го наричал още "Сарин" и "Шишманов" манастир. Действащ е и в момента. През периода на турското робство многократно е опожаряван и ограбван от кърджалии. Възстановен е през 1825 г. от отец Зотик от Атон. Сегашните му сгради са строени през XIX век. През 1834 г. е започнал строежът на Съборната църква "Преображение Господне" от майстор Димитър Софийнлията, заловен и обесен от турците заради участието му във Велчовата завера. Уникалният с архитектурата си храм е напълно завършен от Уста Колю Фичето и стенописан от друг виден български майстор - Захари Зограф. В продължение на три години (1849-1851) той работи върху някои от шедьоврите на възрожденското изкуство - олтар на храма (живопис и икони) и стенописа "Колелото на живота" (на външната стена на църквата). Впечатляващи с майсторската дърворезба от XIX век са "Царските двери", както и монашеските сгради с обширни чардаци, също дело на Колю Фичето. В съседство е имало още две по-малки църкви, унищожени в годините от срутване на скални маси. Манастирът е свързан с борбата на народа ни за църковна и национална независимост чрез имената на отец Зотик, отец Матей Преображенски, войводите поп Харитон и Филип Тотю, апостолите Васил Левски, Ангел Кънчев, Бачо Киро, Стефан Стамболов, Георги Измирлиев. През Освободителната война (1877-1878 г.) в него е била разположена руска военна болница, в която е работил руският лекар д-р Пирогов.

Поморийското езеро вече в 100-те Национални туристически обекта

Поморийското езеро е с уникална екосистема. То представлява свръх-солена лагуна от естествен произход и е разположено непосредствено до град Поморие. Съдържанието на сол в него е 70% - 4 пъти повече от морското. Отделено е от морето с пясъчна коса и изкуствена дига. В южната си част има канал, който го свързва с Черно море. Площта му е 850 ха (с прилежащите влажни зони достига до 1 000 ха). Формата на езерото е продълговата с дължина 6,7 км и ширина 2 км. В южната част се добива лечебна кал, а северната се използва за солдобив. Солите му се използват за лечение на различни заболявания.

Голямата соленост на езерните води определя наличието на специфични растителни и животински видове-солянки, морски пелин, морска суеда, кавказко попче, артемия (важен хранителен компонент за птиците). Срещат се някои редки растения от Червената книга на България като черноморско плюскавиче, водна лилия, подвит парафолис и др. Най-голямата ценност на Поморийското езеро обаче, е неговото орнитологично богатство.

От дигите на езерото лесно можете да наблюдавате ниско прелитащите над морето пеликани и бели щъркели. В района са установени 215 вида птици, като 4 от тях са световно застрашени. Такива са кърдроглавия пеликан, малкия корморан, белооката потапница, ливадния дърдавец. Тук е едно от най-важните места за гнездене на саблелюна, кокилобегача, белочелата рибарка, морския дъждосвирец. Построените от природозащитници изкуствени острови са заети от колонии на речни и гривести рибарки, саблелюни и др. Езерото е рай за дъждосвиците и зимовище от международно значение за немия лебед. От 2001 г. е обявено за защитена местност.

Днес езерото е отделено от морето от северната пясъчна коса, която е дълга около 5 км и широка 50 м. По протежението на тази пясъчна ивица са се сформирали пясъчни дюни, покрити със специфична растителност. Интерес представлява "черния" пясък, от който е изградена тази пясъчна коса, като цвета му се дължи на високото съдържание на железни окиси.

Високата соленост на езерните води в комбинация с топлия климат още от древността са били предпоставка за развитие на солдобив чрез изпарение. Тези дейности има повече от 20 века история в района. Това предполага и превръщането на част от езерното крайбрежие в солници – специално създадени басейни за добив

на сол. Специфичните условия на екосистемата са причина дъното на езерото да е покрито с черна кал, богата на минерали и микроелементи, която притежава лековити свойства и се използва за медицински цели.

Високата соленост е създала уникална среда, към която са се приспособили различни растителни и животински организми, като например солничното раче *Artemia* и растението солянка (*Salicornia europaea*).

Разположението на езерото на западния бряг на Черно море, по протежението на който преминава вторият по големина миграционен път на птиците в Европа – Via Pontica – обуславя голямото разнообразие

от видове, което може да се наблюдава тук – към момента са установени 271 вида (гнездящи, зимуващи, мигриращи), голяма част от които редки и застрашени видове. Поморийското езеро се нарежда на трето място между езерата по Черноморското ни крайбрежие по общия брой на всички видове птици. В района на езерото гнездят 57 вида птици, като за следните видове то е едно от най-важните места за гнездене в България: гривеста рибарка (*Sterna sandvicensis*), саблелюн (*Recurvirostra avosetta*), кокилобегач (*Himantopus himantopus*), морски дъждосвирец (*Charadrius alexandrinus*), речна рибарка (*Sterna hirsundo*), белочела рибарка (*Sterna albifrons*) и бял

ангъч (*Tadorna tadorna*). Колонията от гривести рибарки, която гнезди върху изградените и поддържани от доброволците на СНЦ "Зелени Балкани" изкуствени острови наброява вече над 2000 двойки и е най-голямата на Балканския полуостров и единствена в страната през последните години.

Поради високата соленост на водите на езерото, разнообразието от видове риби не е голямо. Постоянно пребиваващ е само един вид – кавказкото попче (*Knipowitschia caucasica*), а мигриращи са рибите: морски кефал (*Mugil cephalus*), илария (*Liza saliens*), платина (*Liza aurata*) и малката атерина (*Atherina boyeri*).

С цел опазване на редките и застрашени видове и местообитания Поморийско езеро и прилежащите територии са обявени за защитена местност по българското законодателство (2001) и за Рамсарско място (влажна зона с международно значение) по смисъла на Конвенцията за опазване на влажните зони през 2002 г. През 1998 г. Поморийско езеро е обявено за Орнитологично важно място за птиците, а от 2007 г. официално е включено от Министерски съвет в Европейската екологична мрежа Натура 2000.

В посетителския център "Поморийско езеро" ще получите богата информация за биологичното разнообразие, природните ресурси, режимите на защита и най-подходящите места за разходка в комплекса от защитени природни територии на Поморийско езеро.

Атрактивната експозиция в центъра представя интересни факти и вълнуващи фотоси от солената лагуна. От втория етаж на сградата се разкрива незабравима гледка към езерото и неговите обитатели, като по-любопитните посетители могат да се възползват от наличните телескопи и бинокли, за да разгледат в детайли обитателите на езерото.

Предлагат се тематични беседи за биоразнообразието на влажната зона, организиране на познавателни турове в района, организиране на семинари и обучения, наблюдение на птици.

Ежегодно фондация "Зелени Балкани" провежда международна бригада от доброволци, а от 2008 г. и екофестивал "Магията на Поморийско езеро", който цели да привлече вниманието на хората върху природното богатство на езерото и нуждата то да бъде опазено и за следващите поколения.

Посетителският център "Поморийско езеро" очаква своите гости от вторник до събота от 9-19.30 ч. /почивни дни – неделя и понеделник/.

Спомени от една скитня из старопланинските недра

Влакът изпищя пронизително, като направи да повтарят писъка му многократно планинските долове и канари.

Той спря и аз сляхох на гара Лакатник.

Слязох аз и другарят ми, добрият инженер С.

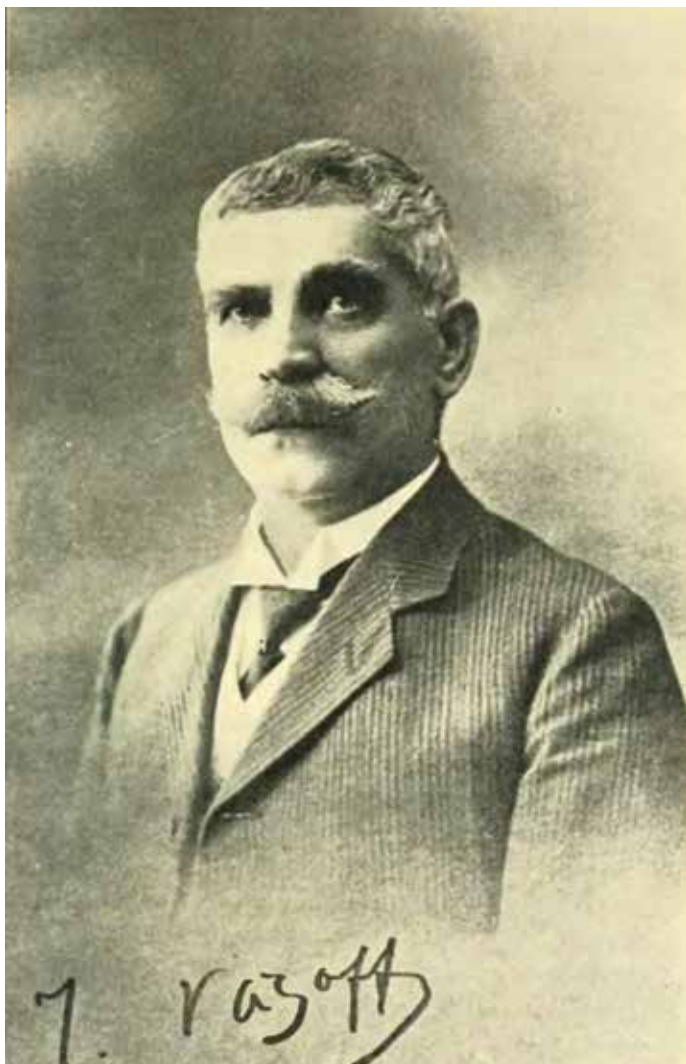
Влакът пак изписка и замина. Гарата пак опустя, заглъхна. Нямаше още конете, които трябваше да ни чакат, за да ни занесат в село Лакатник и по-нататък.

Трябваше да чакаме. Отидохме на кръчмата, що виси на склона. Додето С. нареждаше за по-скоро докарване на конете, аз се любувах па планинската гледка.

Долу Искърът шуми. Над него високи диви върхове и чукари. Напластяват се едни над други все по-високи и диви, някъде облечени с ниски зелени дъбови лесове, някъде голи и плешиви. Но най-любопитни и необикновени са скалите, които се издигат отвъд реката.

Те образуват жълтеникава грамадна, право отсечена стена, вратоломно стръмна и пробита тук-там от пещерни дупки. Атмосферни влияния са изваляли по нея високи островърхи обелиски, които сякаш на всеки час заплашват да се катурнат в пропастта, във вълните на Искъра. В самото подножие на тая грамадна, непристъпна отвесна стена зее пещера, из която изтича буйно някакъв подземен поток и се влива в Искъра. Високо горе на стената зее най-голямата пещера. Спомням си, че преди двадесетина години аз я посетих заедно с един министър. До нея стигнахме, вървейки с голямо предпазване и при голяма опасност от проваляне в пропастта.

Входът на пещерата е широк и висок. Вътре още по-широко и високо. Тя прилича на някаква тайнствена и тъмна църква, издълбана в скалата, за да се молят планинските духове. Напреднахме навътре при растящия мрак и при слабо осветление на две свещи, носени от селяни. Чудните сталактити и сталагмити, провесени от свода, бяха изгладени и един от други по-странни. Подът, насян със скалисти прагове, с тъмни угълбения и коварни дупки, дето светлината не може да стигне. На всеки миг нова опасност от падане, от потъване в неизвестност. Мракът се съгъства и ходът става по-труден; стъпките ни силно кънтят в глухотата, стените повтарят по няколко пъти гласа ни. Но ето пещерата се стеснява и пред нас се отваря само една дупка, голяма колкото да мине човек. Гроза ни става от тоя затворен пущинак, дето вероятно човешки крак не е стъпвал. Ние се чувствуваме вече отчуждени от света и от живота. Тръпки ни идат. С помощта на свещите, които догарят и се топят от някакъв студен вятър, ние отиваме смело още по-нататък.

Академик Иван Вазов, наричан още "патриарх на българската литература", е поет, писател, драматург и народен будител, роден на 9 юли 1850 г. в гр. Сопот.

Творчеството му е отражение на две исторически епохи – Възраждането и следосвободженска България. Писателят създава удивителна галерия от образи и картини, с които слави красотата на българската природа и националноосвободителните борби на нашия народ.

Земният път на Вазов завършва на 22 септември 1921 г. в София.

На 6 юни 1935 г. цар Борис III тържествено открива къщата музей "Иван Вазов" с паноптикума "Бръснарницата на Хаджи Ахил". Музеят е един от 100-те национални туристически обекта, включени в националното движение на БТС "Опознай родния край".

Проломът се пак разширява, сводът се издига, нови сталактити влажни, мокри; по стените тече вода. Мракът е ужасно гъст, зловещ, спомняме си някои картини от Дантевия "Ад". Пещерата обаче кривнува наляво в тайнствените гълбини на планината. Не, по-нататък се не отива! Повръщаме се назад с големи мъки без светило вече – пак под висящи конически, обратни, сталактити, през прагове, през дупки, в които се плъзгаме и падаме, втрещени жадно в радостната светлина на отвора. Когато излизаме от него, душите ни се препълват от възторг; пак прекрасни, осветлени от слънцето върхове, гори, скали. Хубавият божи свят е пред нас чуден, величествен. Каква радост!... Между това очакваните два коня дойдоха. Пийнали по чашка ракия, ние яхваме и ползваме нагоре. Пътят

стръмен, засенен от големи брястове и дъбове; планинският чист въздух пълни гърдите с благодатна свежест. Просторите се разстилат пред нас. Зелени поляни, зелени гори. Картини една от друга по-пленителни. Някъде се спираме под някоя сянка да отдъхнат добитъците и пак дълго погълщаме с опиянени погледи чудесията, които природата е турила пред нас. По върховете, по зелените им паши се белеят стада.

Далечни кучешки лаюве; звук от звънци на говеда невидими, които нейде пасат. Застига ни една хубавичка мургава девойка и един млад господин, в граждански дрехи; те пееха по-рано и сега млъкнаха. Сприказваме се. Учители били в Лакатник. Ходили във Враца и сега се връщат. След кратка почивка при нас пак поемат пътя си. Дълго време се мяркат през клоните червената блуза и бялата сламена шапка на учителката. Песента се пак разнесе из шумаците. Ето и учителят хвана подръка госпожицата, нестесняван от никого. Годеници или любовници? Но как тая радостна сцена хармонираше с тая радостна природа! Излязохме на един гол връх. От него нови изгледи, нови картини, божествено красиви, нови очарования! От тоя връх видяхме долу, далече някъде, в една затворена от зелени урви планинска долина, селото Лакатник. То е осемнайсет километра далеч от гарата. Пред самото село се белее пирамида. Тя е издигната, както после узнахме, в чест на загинали за отечеството юнаци от Лакатник.

Сега вече пътят отива все надолу. Ние спазваме от конете и вървиме пеш. Как свободно се диша, как е при-

ятна умората! Селяни и селянки от Лакатник ни срещат с поздравите "добър ви ден" и "добра ви среща!" Хубав е този народен обичай у нас, него го няма в никоя друга страна. Усещаш се близък и сроден е тия непознати хора. Спреш ли се при тях, всичките идат да се ръкуват приветливо и доброжелателно. И ти отговарят охотно на въпросите. Истина, и те са твърде любопитен народ: без друго ще те запитат къде

Зелено

Навред зелено: лесове, гори, гори до кръгозора, зелени чуки, долове, в зеленина потъва взора;

в зелено къпят се очите, в зелено къпи се душата, смарагдени са планините и сенките, и светлината.

Зелени красоти, омая! Кипи живот във сила мощна. Вред рай зелен! О, вред все тая природа царствено-разкошна!

отиваш, отде идеш, какво работиш, даже женен ли си и имаш ли деца... Но ето, влазяме в селото. Там при една кръчма стоят куп селяни, един пълен млад господин във френски дрехи и самият величествен и усмихнат кръчмар, който ми стисна ръката до строшаване – знак на особено уважение. Господинът във френски дрехи се представи за учител в селото и ни поканва да си починем в кръчмата. Вътре в нея сложена богата трапеза, нагласена от самия стопан, бивш стамболовистки депутат, в моя чест. Отде знаеше, че ида тук? Ах, тая учителка и тоя учител, които пееха, подръка, в шумаците!

Юли 1920 г.

Семейството на писателя

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

120 ГОДИНИ ОРГАНИЗИРАНО ТУРИСТИЧЕСКО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ

**„Българийо, пожелай ми живот и здраве, за да
вдигна завесата, която разделя градския живот
от омайните прелести на нашата дивна природа!”**

Алеко Константинов
патриарх на българския туризъм

П О К А Н А

Българският туристически съюз кани любителите на българската природа да заповядат на **30 август 2015** година на Черни връх, на Витоша.

От **12.00 часът** ще се открие Националният туристически събор, по случай 120 години от първото организирано изкачване на върха по покана на Алеко Константинов.

